

Petrol reformu kanunu tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Malî ve İktisadî İşler, Anayasa ve Adalet ve Bütçe ve Plân komisyonlarından 5'er üye alınmak suretiyle kurulan Geçici Komisyon raporu (M. Meclisi : 1/656; C. Senatosu : 1/144)

(Not :: Millet Meclisi S. Sayısı : 777)

*Millet Meclisi
Genel Sekreterliği
Kanunlar Müdürlüğü
Sayı : 5705*

5 . 1 . 1973

CUMHURİYET SENATOSU BAŞKANLIĞINA

Millet Meclisinin 3 . 1 . 1973 tarihli 32 nci Birleşiminde öncelik ve ivedilikle görüşülerek açık oyla kabul edilen, Petrol Reformu Kanunu tasarısı, dosyası ile birlikte sunulmuştur. Saygılarımla.

*Sabit Osman Avcı
Millet Meclisi Başkanı*

Not : Bu tasarı 21 . 4 . 1972 tarihinde Başkanlıkça İlk Komisyona havale edilmiş ve Genel Kurulun 25, 26, 27, 28, 29 . 12 . 1972; 3 . 1 . 1973 tarihli 27, 28, 29, 30, 31 ve 32 nci birleşimlerinde öncelik ve ivedilikle görüşülerek kabul edilmiştir. (Millet Meclisi S. Sayısı : 777)

Geçici Komisyon raporu

*Cumhuriyet Senatosu
Geçici komisyonu
Esas No. : 1/144
Karar No. : 2*

7 . 2 . 1973

YÜKSEK BAŞKANLIĞA

Millet Meclisinin 3 Ocak 1973 tarihli 32 nci Birleşiminde öncelik ve ivedilikle görüşülerek açık oyla kabul edilen, Petrol Reformu Kanunu tasarısı, Millet Meclisi Başkanlığının 5 Ocak 1973 tarihli ve 5707 sayılı yazıları ile Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına gönderilmekle, Cumhuriyet Senatosunun 9 Ocak 1973 tarihli 18 nci Birleşiminde Anayasa ve Adalet, Bütçe ve Plân ile Malî ve İktisadî İşler Komisyonlarından beşer üye katılması suretiyle kurulması kabul edilen Geçici Komisyonumuzun 10, 24, 26 ve 31 Ocak 1973 ve 2 ve 7 Şubat 1973 tarihli birleşimlerinde Hükümet adına Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Nuri Kodamanoğlu ile Enerji ve Tabii Kaynaklar ve Maliye Bakanlıkları ve Devlet Plânlama Teşkilâtı temsilcileri ile bu kanunda kendilerine görev tahmil edilen Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı Genel Müdürlüğü temsilcileri de kurumları adına hazır buldukları halde tetkik ve müzakere olundu.

I) Tasarı, ülkemiz petrol kaynaklarının, millî menfaatlerimize uygun olarak hızlı, sürekli ve etkili bir şekilde aranmasının, geliştirilmesinin ve değerlendirilmesinin sağlanmasını öngörmektedir.

Ansiklopedik olarak, - ham hali - ile, - çok koyu renkli, kendisine has kokusu olan ve yoğunluğu 0.8 ile 0.95 arasında değişen ve hidrokarbonlardan meydana gelen rafine edilmemiş, tabii mineral yağ - şeklinde tanımlanan petrol, 1859'da Titusville (Pennsylvania) de ilk petrol kuyusunun açılması ile sanayileşmiş ve

1860 — 1885 — gazyağı - devri,

1885 — 1890 — yağlama yağı - devri,

1900 — 1914 — benzin - devri,

1914 — 1930 — fuel'ler - devri,

1930 — 1940 — eritici ile işleme usullerinin uygulandığı - devir, aşamalarını geçirerek, 1940'tan itibaren de, - katalizör yardımı ile rafinaj işlemlerinin ve petrokimyanın ortaya çıktığı ve uygulandığı - günümüzdeki mahiyet ve düzeye ulaşarak,

a) Bir - enerji - kaynağı,

b) Bir - hammadde - kaynağı,

olarak, - ekonomik - ve hattâ - politik - görüşler altında dahi bütün dünyanın dikkatini üzerinde toplamış ve «bir damla kan; bir damla petrol» deyişine dahi konu olmuştur.

Bu çok kıymetli - enerji - ve - hammadde - kaynağının Türkiye'deki gelişimini - siyasî tarihimiz - esaslarında mütalâa ederek 2 - devir - ve uygulama yönünden de iki - alt kesim içinde ele almak mümkündür.

1) Cumhuriyet öncesi :

Ansiklopedik araştırmalara göre, ülkemizde ilk petrol aramaları 1887'de Ahmet Necati Bey tarafından pek derin olmayan sondajlar şeklinde İskenderun yöresinde yapılmıştır.

1890'da II ncı Abdülhamit, Musul ve Bağdat vilayetlerindeki petrol belirtilerini «em-lâki şahane» olarak ikaydettiği zaman, bu bölgede ancak, tabii şekilde sızan petrolardan yararlanılmakta idi. 1892'de Mürefte'de Gaziköy yakınlığında petrol belirtileri görüldü bir şirket kuruldu, fakat faaliyete geçemedi. 1897'de Mürefte dolayları bir fermanla, (Avrupa Petrol Şirketi) Halil paşa'ya verildi. 1899'da «European Petroleum Company», Londra'dan Adyaseviç adlı bir uzmana burada jeolojik bir etüt yaptırdı. Horadere'de 1900'de açılan 98.5 metrelik bir kuyuda petrole rastlandı ve bir süre içinde iki tona yakın petrol alındıktan sonra verim azaldı ve 1901'de bu verim nispeti yeterli görülmediği için kuyu terkedildi. 1913 - 1914 yıllarında Halil Rifat paşa imtiyaz hakkını Avusturyalı Stanislas Mihaliki'ye devretti. Fakat Birinci Dünya Harbinin başlaması üzerine adı geçenin işlerine son verildi. 1916 - 1917 yıllarında Rus işgali altında bulunan doğu illerinde Rus jeologlar tarafından Kürzot, Hasankale, Terean ve Katranlı yörelerinde petrol aramaları yapıldı.

Görüldüğü gibi bu devir, - petrol - konusunda ileri adımlara ve yol almalarına sahne olamamış ve - olumlu - sonuçlar elde edilememiştir.

2) Cumhuriyet Devri :

a — 792 sayılı Kanun esaslarının geçerli olduğu dönem :

Cumhuriyetin ilânından sonra, ülkemizdeki petrol aramaları Devlet tarafından yürütülmüştür. 1926'da da 792 sayılı Petrol Kanunu konulmuştur. Bu kanun hükümlerine göre, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde, bütün petrol arama ve işletme hakları, Hükümete verilmiştir. 20 Haziran 1935 tarihli ve 2804 sayılı Kanunla kurulan Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü, - altın - ve - kömür - idareleri ile birlikte, - petrol arama ve işletme - idaresini de bünyesinde toplamış ve bu yolda faaliyet göstermiştir.

M.T.A. tarafından 1939'da Gercüş'te açılan bir sondajda petrol izi görüldü ve Maymune Boğazında Raman - 1 sondajına başlandı. 1940'ta 1048 metrede petrol bulundu. Raman - 1 ilk günlerde 11 ton petrol verirken sonraları verim düştü ve 1944'te yüzde 98 oranında su verdiği için kuyu

terk edildi. Raman dağıının durumunu tetkik etmek üzere R - 2, R - 3 ve R - 6 numaralı sondajlar yapıldı. Bu kuyulardan iyi sonuçlar elde edilemedi. 1945'te R - 8 kuyusu açıldı, 1361 metrede petrol bulundu, bu kuyudan günde 28 ton petrol elde edilmesiyle Raman sahasında ilk önemli sonuç elde edildi. Daha sonra açılan R - 9, R - 12 kuyularından alınan sonuçlar Raman sahasında iktisadi değerde petrol olduğunu gösterdi. 1951'de Raman sahası işletmeye açıldı. Garzan'da 1945'te bir deneme sondajı yapıldı, bazı izlere rastlandı Aynı bölgede ikinci sondaj 1951'de yapıldı ve 1500 metreden pompa ile günde 50 ton üstünde petrol elde edildi. Garzan sahasında işletmeye açılmak üzere T.P.A.O. Batman rafineri tesislerini işletmeye açtı ve sondajlara devam etti; bu çalışmalar sonucu altı ayrı petrol sahası bulundu.

b — 6321 sayılı Kanun esaslarının geçerli olduğu dönem :

M.T.A. Enstitüsü tarafından yürütülen bütün petrol faaliyetleri, petrol bulunan Raman - Garzan bölgeleri ve Batmanda yapılmış olan modern rafineri 6326 sayılı Petrol kanunu gereğince T.P.A.O. na devredildi.

T.P.A.O. nun sondajlara devam ettiği yeni bulunan sahalardan şunlardır :

1. Germik sahası : (Bulunma tarihi : 1958) 1944'te M.T.A. tarafından bulunduğu halde 1956'da işletmeye açılabilen Garzan sahasının batıya doğru bir devamı olan Germik sahası daha küçüktür. Bugüne kadar dokuz kuyu açılmıştır.

2. Magrip sahası : (Bulunma tarihi : 1961) Garzan sahasından 12 km. kadar kuzeydedir. Bugüne kadar 21 kuyu açıldı, bunlardan çoğunda petrol yoktur.

3. Batı Raman sahası : (Bulunma tarihi : 1961) Bugün için Türkiye'de bilinen rezervlerin en büyüğüdür. Raman dağıından 16 km. batıda yer alır. Günde 100 - 300 varil arasında Petrol veren bu sahadan elde edilen petrol çok ağırdır. Bugüne kadar 66 kuyu açılmıştır.

4. Kurtalan sahası (Bulunma tarihi : 1962) Bugüne kadar 2 sondaj yapıldı, Birincisinden bir miktar petrol elde edildi ve ikinci sondaj kuru çıktı ve kuru olduğu anlaşılan saha henüz gelişme imkanı bulamadı.

5. Çelikli sahası : (Bulunma tarihi : 1963) Magrip sahasının 15 km. kadar kuzeyinde bulunan bu sahada Türkiye'nin dolayısıyla de kendiliğinden fışkıran petrolü bulundu.

6. Mahelorm sahası : (Petropardan devir alındı 1965).

7. Adıyaman sahası : (Yeni keşfedildi 1970) American Overseas şirketi 1958'de Adıyaman iline bağlı Kâhta ilçesi yakınında petrol buldu. Kâhta petrol sahasını, Ersan petrol sanayii A. Ş. 1962'de satın aldı. Buradaki petrolün A.P.İ. derecesi 12 dir. Kâhta çevresinde 5 kuyu açıldı; 3'ünde petrole rastlandı ikisi kuru çıktı.

Türkiye'de bugün faaliyet gösteren yabancı petrol şirketlerinden Mobil'in petrol sahası şunlardır.

1. Bulgur dağı : (Bulunma tarihi : 1960) Adana havzasında, Adana'nın 30 km. kuzeybatısında bulunan bu sahanın petrol rezervi 20 milyon varil kadardır. A.P.İ. derecesi 39 dur.

2. Batı Raman - 101 (Bulunma tarihi : 1960) Buradaki petrol çok ağır (A.P.İ. 14) ve çok küllüktür. (% 6) bu saha sonradan T.P.A.O.'ya satıldı.

3. Silvanka - 1 (Bulunma tarihi : 1962) 2280 metre derinlikte bulunan petrol oldukça ağır ve küllüktür. (Gravitesi 20 A.P.İ. ve küllürt % 3). Bu saha da sonradan açık artırma sonucu T.P.A.O.'ya satıldı.

4. Şehno (Bulunma tarihi : 1964) Rezerv miktarı 12 milyon varil kadar tahmin edildi. (A.P.İ. derecesi 34,5, Küllürt % 1,12). Yabancı şirketlerden Shell 1960 dan itibaren Diyarbakır dolaylarında yoğun arama ve sondaj yaptı. Ve 7 ayrı sahada iyi kaliteli ve hafif petrol çıkardı.

1. Kayaköy : 1961 de bulundu. A.P.İ. derecesi 38,5 dir.

2. Kürkan : 1963 de bulundu. A.P.İ. derecesi 34,4 tür.

3. Beykon : 1964 de bulundu. A.P.İ. derecesi 33,2 dir.

4. Batı Karaköy : 1964 de bulunlu. A.P.İ. derecesi 34,7 dir.

5. Şahaban : 1966'da bulundu. A.P.İ. 34,0 dir.
6. Güney Kürhan : 1967'de bulundu. A.P.İ. 34,7 dir.
7. Piyanko : 1968'de bulundu. A.P.İ. 33,03 tür.

Türkiye'de ham petrol çalışmalarından ilk sonuçlar 1955 yılında alındı. (T.P.A.O. 178 586 ton.)

T.P.A.O. ertesini yıllarda üretimini üçyüzbin ton'un üstüne çıkardı. 1961 yılında Shell ve Mobil koyularında faaliyete geçmesiyle yıllık hem petrol üretimi 443 734 tonu buldu. Ertesi yıl üretim 595 464 tonu buldu. 1963 yılında Ersan Petrol Sanayii A. O. nun katılmasıyla, petrol üreten kuruluş sayısı 4'e çıktı ve yıllık üretim 1965'te 1 milyon, 1966'da 2 milyon, 1968'de 3 milyon tonu aşacak oranda artmağa devam etti.

Türkiye hampetrol üretimi (Ton)

Yıllar	T.P.A.O.	Shell	Mobil	Ersan	Toplam
1955	178 596				178 596
1956	305 616				305 616
1957	298 139				298 139
1958	328 543				328 543
1959	372 889			16 738	389 627
1960	362 468			12 687	375 172
1961	414 271	13 243	14 202	32	441 748
1962	510 670	32 943	51 795		595 408
1963	612 498	62 377	56 866	13 142	744 883
1964	631 584	100 990	158 298	30 544	921 416
1965	701 116	346 765	443 304	41 299	1 532 484
1966	765 599	712 983	521 369	41 173	2 041 124
1967	991 287	1 056 747	632 135	47 951	2 728 117
1968	1 025 287	1 357 076	673 419	48 418	3 104 476
1969	1 133 522	1 830 469	608 377	50 824	3 623 192
1970	1 064 024	1 943 827	477 413	56 749	3 542 015
1971	993 003	1 882 394	502 714	74 375	3 452 486

Memleketimiz hampetrol istihsal ve ithalâtı

(Ton olarak)

Yıllar	T.P.A.O.	Özel	İthalât	Toplam
1955	178 596	—	—	178 596
1956	305 616	—	—	305 616
1957	298 139	—	—	298 139
1958	328 543	—	—	328 543
1959	372 889	—	—	372 889
1960	362 485	—	—	362 485
1961	414 271	27 477	343 667	785 415
1962	510 655	84 738	2 273 990	2 869 383
1963	613 650	132 385	2 908 069	3 654 104
1964	631 548	289 870	3 554 130	4 475 548
1965	701 116	832 775	3 084 983	4 582 874
1966	765 599	1 275 522	3 112 484	5 153 605
1967	1 039 238	1 736 833	3 036 580	5 812 651
1968	1 025 563	2 078 913	3 412 830	6 517 306
1969	1 110 709	2 488 485	2 870 481	6 469 675
1970	1 064 024	2 477 589	3 845 122	7 386 735
1971	993 003	2 459 483	5 469 579	8 922 065

Petrol konusunda yurdumuzda bugüne kadar uygulanmış olan ve birisi Devletçi, diğeri tamamen liberal görüş ve sistemleri temsil eden iki Petrol Kanunu petrol kaynaklarımızı gerektiği ölçüde geliştirememiştir.

Arama ve işletmeciliği tamamen Devlete bırakan 792 sayılı Petrol Kanununun yürürlüğü döneminde MTA Enstitüsü tarafından yapılmış bulunan çalışmalar çok zor ve illkeler koşullar içinde sürdürülmüş ve nispi olarak başarılı olmakla beraber, yeterli olamamıştır.

Tamamen liberal esasları ihtiva eden ve rekabet ve eşitlik koşulları altında petrol arama ve işletmeciliğini özel sektörü bırakan 6326 sayılı Petrol Kanununun kabulüne yol açan düşünceler de geçen 17 yıllık bir uygulama süresinde umulan gerçekleşme düzeyine ulaşamamıştır. Petrol arama ve işletmesinde bugüne kadar erişilebilen merteye, 1971 yılında yurt içi üretimin, tüketimin ancak % 38'ini karşılayabildiği bir noktadır. Çıkarılabilir rezerv 38,5 milyon ton olarak tahmin edilmiştir.

Bir taraftan tüketimin hızlı bir tempo ile artmakta olması, diğer taraftan dünya ekonomik konjoktürü ile ilgili olarak hampetrol fiyatlarının son iki yılda tarihinde görülmemiş artışlar göstermesi, hampetrolün ödemeler dengesindeki olumsuz etkilerini ve millî ekonomimize yükünü her yıl büyük oranlarda artırmaktadır. 1969 yılında ithal olunan 2,9 milyon ton hampetrole ödenen döviz 39 milyon dolar iken, bu meblâğ 1970'de 3,7 milyon ton hampetrol için 52 milyon dolara ve 1971'de 5,4 milyon ton hampetrol için 93 milyon dolara yükselmiştir. 1972 yılında cari olacak kapasiteye göre yapılacak takriben 8 milyon ton hampetrol ithalâtının (CIF) tutarının yaklaşık olarak 147 milyon dolara bâliğ olacağı hesaplanmaktadır.

İnisiyatifi münhasıran kendi genel petrol politikalarını yürüten yabancı şirketlere bırakan ve bunları arama ve istihsal yerine hampetrol ithalâtına dönük bir rafinaaj monopolüne teşvik eden, eşitlik ilkesi adı altında Türkiye'nin kendi petrol kaynakları üzerinde tasarrufunu kısıtlayarak, çalışmalarını, hamlelerini ve muhtemel bulgularını engelleyen 6326 sayılı Petrol Ka-

nununun temelinde yatan görüşlerden birisi de, Türkiye'nin petrol kaynaklarının sınırlı olması ve bunları kendi gücümüzle değerlendirme olanağına sahip bulunmadığımız inancıdır.

Oysa ki, Türkiye arazisinin imkânları petrol yönünden henüz tam olarak tatbik edilmediği gibi, bugüne kadar yapılmış bulunan arama sondajları beklenen sayıya ulaşmaktan uzak kalmıştır. Sınırlayıcı hükümler kaldırıldığı ve gerekli malî imkânlar sağlandığı takdirde ihtisaslaşmış millî kuruluşumuz petrol kaynaklarımızı değerlendirebilecek teknik güce, elemana ve Türkiye yararına en uygun teknik ve ekonomik stratejiyi uygulama yeteneklerine sahiptir.

Petrol reformunun temel ilkeleri :

Bütün bu uygulama gerçeklerini gözeterек hazırlanan işbu Petrol Reformu kanun tasarısı, Anayasamızın 130 ncu maddesindeki öncelik esasına göre millî kuruluşun maddî ve manevî imkân ve azamî ölçüde desteklenerek kamuya ağırlık vermekte, daha doğrusu yatırım politikasında izlenecek yolda strateji tespitini kamuya bırakan ve inisiyatifî kamu elinde bulunduran karma bir sistemi öngörmektedir.

Tasarı; finansman ve teknoloji ile ilgili zorunlukları gözönünde bulundurarak özel sektörün petrol arama ve işletme faaliyetlerine katılmasını sağladığı gibi, teşvikine de olanak sağlayan bir esnekliği haiz bulunmaktadır. Başka bir deyişle, karma bir sistemi öneren tasarısı, millî menfaatler ile yabancı sermayeyi teşvik ilkeleri arasında bir denge kurulmasına mâtuf esasları vazetmekte ve Türkiye'nin petrol kaynaklarının Kamu İktisadî Teşebbüsleri eli ile süratle aranmasına ve işletilmesini amacolarak saptarken, özel sektörün de değişik alternatifler içinde petrol arama, işlerine ve rafinaj faaliyetlerine katılmasını önermektedir.

Kapsam

Petrol reformu, Anayasanın 130 ncu maddesi hükmü gereğince petrol kaynaklarımızın millî yarara en uygun şekilde aranıp işletilmesinin yeniden düzenlenmesidir. Bu düzenlemede petrol aranması, çıkarılması ve tasfiyesi faaliyetleri ile petrol boru hatlarının Devlet kesimi içinde yer alması öngörülmektedir. Anayasamızın 130 ncu maddesinin ikinci cümlesinde yer alan «arama ve işletmenin Devlet'in özel teşebbüsle birleşmesi suretiyle veya doğrudan doğruya özel teşebbüs eliyle yapılması, kanunun açık iznine bağlıdır.» hükmü de gözönünde bulundurularak; millî menfaatlere uygun görülen ve finansman desteği ile beraber üstün teknolojiye ihtiyaç duyulan hallerde, Devlet adına petrol faaliyetlerini yürütecek olan ihtisaslaşmış Kamu İktisadî Teşebbüslerinin yabancı sermaye ve teknolojiden yararlanabilmeleri başvurulacak bir ihtiyaç olarak düşünülmüş bulunmaktadır.

Amaç

Petrol kaynaklarımızı Devlet'in kontrolü altında bulundurarak Kamu İktisadî Teşebbüsleri eli ve yatırımları ile süratle geliştirmek; öncelikle ülkemizin tüketimini tamamen kendi kaynaklarımızla karşılamak ve üretimimizi petrol ihraçedecek seviyeye yükseltmek temel ekonomik amaçtır.

Politik ve stratejik nedenlerle petrol kaynaklarımızı mutlak olarak kendi kontrolümüz altında bulundurmaya siyasal amaçtır.

Tasarının esasları

1. Anayasanın 130 ncu maddesinin ruhuna ve maksadına uygun olarak eşitlik prensibi ve özel teşebbüse öncelik terkedilerek ihtisaslaşmış kamu kuruluşlarına petrol arama ve işletilmesinde öncelik tanınmıştır.

Kamu İktisadî Teşebbüsleri tayin edecekleri stratejiye bağlı olarak gereğinde bütün Türkiye arazisinde petrol arama ve işletme imkânına sahibolabilecektir.

6326 sayılı Kanunla Kamu İktisadî Teşebbüsü için söz konusu olan tüm sınırlayıcı hükümler kaldırılmış ve bunlar bir kısım malî yükümlülükten istisna kılınmıştır.

2. Bu tasarrufların amacı yeni petrol kaynaklarını arayıp bulmak ve işletmektir. Bugüne kadar, tespit edilen ve yaklaşık olarak 38,5 milyon ton tahmin edilen, petrol rezervinin 21,5 milyon tonu istihsal edilmiştir.

Bu sebeple petrol hakkı sahibini arama ve işletmeye yöneltebilmek için, istihsal edilip depolanan hampetrolden 1/8 oranındaki Devlet hissesi ödeme mükellefiyeti artırılmamıştır.

3. Piyasa fiyatının tespiti ile ilgili olarak yeni bir kıstas ve ithal hampetrolünün değerinin tespiti konusunda kanuna ilk defa yeni bir hüküm getirilmiş böylece çoğu zaman yurt ekonomisi aleyhine işleyen fiyat mekanizması, gerçek fiyatların tespitine imkân veren bir niteliğe kavuşturulmuştur.

4. Yerli hampetrolüne öncelik tanıdığına dair kanuna açık hüküm getirilmiştir.

5. Tatbikatta görülen çelişik uygulamalar, Personel israfı ve Petrol Politikasının koordine yürütülememesi hususları gözönüne alınarak Petrol Dairesi «Petrol İşleri Genel Müdürlüğü» adı altında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığında, «Yakıtlar Dairesi» de Petrol İşleri Genel Müdürlüğüne bağlanmak suretiyle petrolle ilgili kamu hizmetleri tek elde toplanmıştır.

6. İşletme sahalarının daha etkili bir şekilde kontrolünü sağlayıcı ve istihsalı artırmaya yönelik tedbirler alınmış, ayrıca Petrol İşleri Genel Müdürlüğü ile, genel müdürlüğün denetim imkânları - Kamu İktisadî Teşebbüslerinin iştiraki sağlanarak genişletilmiştir.

7. Kısa zamanda petrolün keşfi ve ekonomik üretimi seviyelerine ulaşılmasını sağlamak için arama ve işletme ruhsatnameleri süreleri ile hak sahiplerinin mükellefiyet süreleri kısaltılmıştır.

8. Petrol aramalarında gün geçtikçe büyük önem kazanan deniz aramaları ile ilgili yeni hükümler getirilmiştir.

9. 6326 sayılı Kanunun rekabet, eşitlik ve özel teşebbüs önceliği esprisinden doğan ve Petrol Dairesinin dahi belli bir ölçüde hakem rolünde düzenlenmesine yönelik bir anlayışla tesis edilen ve genellikle ihtilâfların uzamasına sebebiyet vermiş bulunan ve hukuk sistemimize yabancı düşen «Komiserlik müessesesi» kaldırılmış, ihtilâfların halî normal idarî kazaya bırakılmıştır.

10. Müktesep haklar saklı tutulmuştur.

11. Malî hükümler yeniden düzenlenmiştir :

a) Malî hükümler yeniden düzenlenerek, petrol hakkı sahipleri için tanınan özel vergilendirme rejimi kaldırılmış ve petrol amaliyelerinden sağlanan kazançlar, diğer kurum kazançlarında olduğu gibi Kurumlar Vergisi Kanunu ve Vergi Usul Kanunu hükümleri ile diğer vergi mevzuatına tabi tutulmuş ve böylelikle genel vergi sistemine aykırı bir karakter göstererek ve vergi sınırı uygulamaları sebebiyle Anayasaya ve Türk Devletinin hâkimiyet haklarına aykırı düşen hükümler kaldırılmıştır.

b) Gerek malî riskleri gerek teknik hususiyetleri ve gerekse üretim güçlükleri bakımından petrol ameliyesi olarak aynı ağırlıkta kabul edilemeyecek olan arama ve istihsal faaliyetleri ile, tamamen kârlı bir ticarî imtiyaz karakterinde bulunan ve basit bir arıtma işleminden ileri gitmeyen rafinaj faaliyetlerinin Petrol Kanununda aynı hak ve himayeler içinde tutulması haklı ve uygun görülüyerek bu faaliyetin yapılması munhasıran Kamu İktisadî Teşebbüslerine veya ortaklarına bırakılmış, gerek bu düşüncenin ve gerekse rafinaj faaliyetinin çok kârlı ticarî bir monopol mahiyetinde olması sebebiyle, kazançlarının müstakil vergilendirilmesi ve sağlanan imtiyaza mukabil Devlete karşı olan mükellefiyetlerin diğer teşebbüs alanlarından daha avantajlı olması gereğinin bir sonucu olarak arama zararlarının rafinaj kârlarından mahsubuna imkân veren birleştirilmiş beyanname esası kaldırılmıştır.

c) Nispi tükenme payı kaldırılmıştır. Nispi tükenme payı gayrimenkul mülkiyetinde yeraltı ve yerüstü bütün imkân ve kaynaklara tasarruf yetkisinin tanıdığı hukukî rejimlerde hak sahibinin elindeki petrol kaynaklarının tükenmesi karşılığında ayrılmak durumunda bulunduğu bir rezerv amortismanıdır. Oysaki bizde tüm yeraltı kaynakları Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır.

Özellikle Anayasamızın 130 ncu maddesine kesin bir aykırılık gösteren tükenme payı indirimi bu sebeple tamamen kaldırılmış, buna karşılık petrol hakkı sahiplerinin petrol ameliyelerinden indirebilecekleri ve petrol sanayiinin özelliklerinden doğan diğer özel indirimler tasarıda ayrıca düzenlenmiştir.

d) Petrol ameliyelerinden elde edilen kazançlar tümü ile genel vergilendirme hükümlerine tabi tutulurken, ameliyelerin özelliğinden doğan bazı gider tarifleri ile kazançtan yapılan özel indirimler ve aktifleştirilecek giderlerle bunların itfa usullerini düzenleyen özel hükümler tasarıya konularak genel vergi hükümlerindeki bu faaliyet dahı ile ilgili noksanlıklar tamamlanmıştır.

e) Yeniden ithal edilecek sermayeye mahsuben yapılacak transferlerde kur garantisi uygulanmayacağı esası kabul edilmiş ve böylelikle müktesep haklar saklı tutulmuştur.

Bu değişiklik kur garantisinin ekonomik açıdan izahının bulunmayışından doğmaktadır. Zira Türkiye'de yatırım yapan kişi, bu yatırımla ilgili iktisadî faaliyeti sonucunda sağladığı iktisadî değerleri Türk parasının üretimin yapıldığı devredeki kıymetine ögre iktisabetmekte ve bu farklılık ister istemez yatırımın menşee memlekete transferine imkân vermektedir.

Bu anlamda kur garantisi her hangi bir munzam menfaat sağlamamakta, esasen sağlamaması gerekmektedir. Kur garantisinin normal şartlarla sağlaması gerektiği sonuç ithal edilen sermayeden uğranılan kayıpların Türk parasının değer kaybından kâr edilerek karşılanması değil, yatırımın transfer süresinin kısaltılmasıdır. Oysaki bu mekanizma tamamen ilk anlamda işlemiştir.

Bu durum iktisadî bir teşebbüsün yatırım kararlarının dayanacağı ekonomik esaslara aykırıdır. Zira her müteşebbis kazanç gayesi ile yatırım yapar. Petrol aramak için yatırım yapar. Petrol aramak için yatırım yapan şirket, bulacağı petrol rezervini değerlendireceğini düşündüğü için yatırım yapmıştır. Bu itibarla hem petrol rezervlerinin işletilmesi imtiyazı sonucunda kazanç sağlaması ve hem de yatırımlarının kur garantisinden doğan kârlarla itfası düşünülemez.

Sonuç olarak kur garantisinin kaldırılması yabancı yatırımcıların transfer süresini uzatmaktan başka bir etki doğurmayacaktır.

f) Türkiye'de üretilen ve tasfiye edilen petrolün ihracı halinde bedellerinin dışarıda bırakılmasına imkân veren kanun hükmü değiştirilmiştir. Bu husus, Türkiye'de üretilen bir değerın mutlaka Türk ekonomisine katkıda bulunması ve gerekli transfer haklarının bundan sonra uygulanması prensibinin tabii bir sonucudur.

Madde 1. — Türkiye Cumhuriyeti petrol kaynaklarının kamu ve özel teşebbüs eliyle hızla, sürekli ve verimli bir şekilde aranmasını ve geliştirilip kıymetlendirilmesinin sağlanması bu maddenin hedefidir.

Bu maksada uygun olduğu nispette yabancı menşeli petrol ile yapılan petrol ameliyeleri de bu kanun hükümlerinden faydalanır.

Devlet adına petrol araması ve işletmesini yapacak olan kuruluşun, bütün faaliyetlerini entegre bir şekilde yürütebilmesi için bir şirkette toplanması ve bu şirketin gerek Avrupa ve gerekse petrol istihşali fazla olan komşu devletlerdekine benzer bir yapıya sahibolması petrol endüstrisinin kaçınılmaz bir şartıdır.

Madde 2. — Petrol Kanununun «tarifler» başlıklı 2 nci bölümünde yer alan maddede yapılan değişiklikler, esas itibariyle anamefhumlara dokunulmayarak tariflerin daha açık ve anlaşılabilir bir şekilde ifadesi amacıyla yapılmıştır.

3 ncü maddenin, «Petrol ameliyatı» veya sadece «ameliye» den bahseden 8 -a fıkrasına Petro - Kimya eklenmiş ve mevcut metin tereddüt ve iltibasa yol açabileceği düşüncesiyle bu bentte yer alan «ve bunlarla ilgili ameliyeler» ibaresi metinden çıkarılmıştır.

24 ncü fıkradaki arazi tarifinin içine evvelece kanunda bulunmayan ve milletlerarası anlaşma ve teamüllere göre Türkiye'nin tasarruf edebileceği karasuları dışındaki suların altında kalan arazi de dahil edilmiştir.

Piyasa fiyatından bahseden 25 - a fıkrasında yazılı tarifin esas muhafaza edilmekle birlikte, tarife vuzuh ve sarahat kazandırmak ve piyasa fiyatının âzamî haddinin fiilen sağlanabilecek fiyattan fazla olamayacağını belirtmek maksadıyla fıkra değiştirilmiştir.

Birçok ihtilâflara sebeb olan 25 - b fıkrasında «kuyubaşı fiyatı» tarifine açıklık getirmek için, metinde yer aldığı halde aslında mevcud olmayan «Gümrük rüsumu» ibaresi metinden çıkarılmıştır.

26 ncı fıkrada yer alan «Arama masrafları» tarifine açıklık kazandırmak amacıyla mânası anlaşılabilen ve bu sebeple de tereddütlere yol açabilecek mahiyette görülen «veya bu masrafla ilgili diğer bileümle masraflar» ibaresi metinden çıkarılmış ve arama maksadıyla yapılan masraflara kısaca «Arama gideri» denmiştir.

Madde 3. — Bu maddede yapılan değişiklikle, Devlet adına ruhsatname verilmesi Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına inhisar ettirilmiştir. Diğer yandan bu kanundaki esaslara uygun olmak şartıyla, kollektif veya âdi komandit şirketler dışında kalan ve Türkiye Cumhuriyeti kanunları ile yabancı devletler mevzuatına göre tacir sayılan tüzel kişilere de, müsaade, arama ve işletme ruhsatnamesi verilmesi, karma ekonomi prensipleri ışığında, Kamu İktisadî Teşebbüsleri ile beraber mütalâa edilmiştir.

Ancak; belge verilmesi hususu Bakanlar Kurulunun kararına bağlanmıştır. Bakanlar Kurulu millî menfaatler açısından konuyu inceleyerek ve yarısından fazla sermayesi Kamu İktisadî Teşebbüslerine aid olmak şartıyla, ortak şekilde kurulan, şirketkelere de belge verebilecektir.

Madde 4. — Mevcut haliyle 12 ncı maddenin 2 ncı fıkrası, bütün idarî tasarrufları kazaî mura-kabeye tabi tutan Anayasanın 114 ncü maddesine aykırı düşmektedir. Bu bakımdan, Bakanlar Kurulu kararı ile tanınacak istisnaya karşı, yalnız 1 ncı fıkrada yazılı yabancı şahısların adli ve idarî» kaza mercilerine müracaat edememesi esas kabul edilmek suretiyle, icabında bu fıkrada yazılı şahısların petrol hakkına sahibolabilmeleri hususunda Bakanlar Kurulunca verilecek karardan menfaatleri haleldar olan mevcut petrol şirketlerine Anayasaya uygun olarak itiraz imkânını sağlamak amacıyla fıkrada değişiklik yapılması gerekmiştir.

Komisyonumuz, bu - temel - maddede, bir Kamu İktisadî Teşebbüsü türü olan, «T. P. A. O.» yerine, «Kamu İktisadî Teşebbüsleri» genel tâbirinin kullanılmasında tasarrufların esprisî yönünden yarar mütalâa etmiş ve maddeyi bu yolda değiştirmiştir.

Madde 5. — Bu maddede yapılan değişiklikle, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bünyesinde bulunan ve Petrol Kanununun şümulü dışında kalan petrol faaliyetlerini yürüten Akaryakıtlar Dairesi, Petrol Dairesi ile birleştirilmiş ve her iki kuruluşun Bakanlığa bağlanması uygun görülmüştür.

Madde 6. — Petrol sanayiinin önemi ve Petrol Kanununu tatbikle görevli daire teşkilâtının talkiviyesi zarureti karşısında, bir taraftan 6326 sayılı Kanunla 6558 sayılı Kanunun derpiş eylediği kadroların genişletilmesi ve ayrıca gittikçe artan ve yurt ölçüsünde genişliyen petrol faaliyetlerini kontrol ve murakabe için bölge teşkilâtı kurulması 18 ncı maddede öngörülmüştür.

Madde 7. — Petrol Kanununun 19 - 1 ncı maddesindeki Petrol Dairesi Reisinin atanmasıyla ilgili hükmün, Petrol İşleri Genel Müdürlüğünün, kurulması ve 3656 sayılı Kanunun 657 sayılı Kanunla kaldırılması üzerine, yeniden ele alınmış ve tasarrufların madde 6'sından sora, madde 7 olarak ilâvesi uygun görülmüştür.

Madde 8. — 22 ncı madde kaldırıldığından bu maddede yer alan ve Petrol Dairesinin gelirlerini gösteren hükümler 23 ncü maddeye alınmış ve bu sebeple de madde metni yeniden düzenlenmiştir.

Madde 9. — Kanunun diğer maddelerinde yapılan değişikliklerle petrol arama ve işletmesinde kamu iktisadî teşebbüslerine öncelik tanınmıştır. Bu teşebbüsler petrol kaynaklarının süratle, fâsılasız ve verimli bir şekilde geliştirilip kıymetlendirilmesi çalışmalarında kamu tarafını temsil etmektedir. Bu itibarla kamu adına petrol ameliyatını denetleyen Genel Müdürlüğe inceleme ve denetimde tecrübeli personel ve geniş imkânları ile yardımcı olmaları millî çıkarların korunması yönünden son derece faydalı olacaktır. Bu düşünce ile maddeye eklenen 3 ncü fıkra petrol hak-

kı sahibi olan kamu iktisadî teşebbüslerine Bakanın takdir edeceği lüzuma göre, inceleme ve denetimde yardımcı olmak görevini vermektedir.

Madde metninde, bir kamu iktisadî teşebbüsü türü olup, bu görevle yükümlü kılman, T.P.A.O.' dan söz edilmiştir.

Madde 10. — Komiser müessesesi kaldırıldığından, madde buna göre yeniden düzenlenmiştir.

Madde 11. — Petrol Komiseri Müessesesi kaldırıldığından, bu ibare 1 nci fıkradan çıkarılmıştır.

Madde 12. — Petrol Komiseri Müessesesi kaldırıldığından, Petrol Kanununun 30 ncu maddesi yeniden düzenlenmiştir.

Madde 13. — Petrol Komiseri Müessesesi kaldırıldığından, bu ibare Petrol Kanununun 31 nci maddesi metninden çıkarılmıştır.

Madde 14. — Kanunda mevcut metin, Genel Müdürlükçe verilen kararların tatbik sahasını çok daraltmaktadır. Bu sebeple, Petrol Nizamnamesinin 61/1 nci maddesinde, Kanunun 32 nci maddesinin 1 nci fıkrası hükmünün petrol hakkı üzerinde tesiri olabilecek mahiyetteki Genel Müdürlük kararlarına münhasır olduğu açıklanmıştır. Konulan hükümle, kanun ve nizamname arasında ahenk sağlanmakta ve petrol hakkı üzerinde doğrudan doğruya tesiri olmayan genel müdürlük kararlarının hemen tatbik imkânı temin edilmiş olmaktadır.

Madde 15. — Petrol hakkı sahiplerine diğer maddelerde tanınan mehiller dışında bu madde ile tanınmış bulunan ve bir sınırı da olmayan mükellefiyetlerin kaldırılması ve tevsii imkânı, kanunun maksadına uygun bulunmadığından madde, petrol ameliyelerinde sürati sağlayacak şekilde değiştirilmiştir.

Madde 16. — Petrol komiserliği müessesesinin kaldırılması nedeniyle maddede gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 17. — 11 . 2 . 1959 tarih ve 7201 sayılı Tebligat Kanununun 1 nci maddesi ile mülhak bütçeli daireler tarafından yapılacak biçimle tebligatın da sözü geçen kanun hükümleri dairesinde yapılması öngörülmüş ve aynı Kanunun 62/7 nci maddesi ile de diğer kanunların bu Kanuna uymayan hükümleri kaldırılmış olduğundan katma bütçe ile idare olunan Genel Müdürlükçe yapılan tebligattan bahseden 40 nci madde hükmününü de Tebligat Kanununa uygun şekilde yeniden düzenlenmesi gerekmiştir.

Bu itibarla, «Tescil edilmiş bir ikametgâhta taahhütlü olarak gönderilen bir mektubun aksi sabit olmadıkça, postaya verildiği günü takibeden beşinci gün saat 12,00 de mümessile tebliğ edilmiş» sayılacağı hakkındaki 2 nci fıkra hükmü taaaıyla kaldırılmış, bunun yerine esas değişikliğin hemen bildirilmemesi halinde yapılacak muameleden bahseden ve Tebligat Kanununun 35 nci maddesi gereğince adli tebligat işlerinde cari olan tebliğ usulü konmuş, 1 nci ve 3 nci fıkralarda başkaca önemli bir değişiklik yapılmayarak maddeye, diğer hallerde Tebligat Kanununun tatbik edileceğinden bahseden 4 nci fıkra eklenmiştir.

Madde 18. — Uygulamada tespit edilen aksaklıklar gözönüne alınarak maddenin 1 nci fıkrasında gerekli değişiklikler yapılmıştır.

Madde 19. — Petrol hakkı sahiplerine ait sır teşkil eden bilgilerin ifşasını yasak eden 43 nci madde hükmü, hangi bilgilerin sır sayılması, hangilerinin sayılmaması gerektiği hususunda açık ve kesin bir sınır koymadığından, tatbikatta petrol hakkı sahibinin gizli tutulmasını istediği bilgilerin sır teşkil edip etmediği de çok defa tereddüdü mucibolmaktadır. Ticarî ve sınaî sır mefhumu, imâlât veya ticaret sırrı şeklinde Türk Ticaret Kanununun 57 nci maddesinin 7 nci ve 8 nci bentlerinde yer almış hukukî bir mefhumdur. Bu sebeple petrol hakkı sahibinin yaptığı sınaî ve ticarî ameliyenin hususiyetleri de gözönünde tutularak hangi maddelerin sır teşkil edeceği tarif etmek suretiyle maddeye gerekli açıklık getirilmiştir.

Madde 20. — Bu maddede yapılan değişiklikler karasuları dışında kalan sular da dahil olmak üzere denizlerde yapılacak arama ve işletmenin Bakanlar Kurulunca tespit olunan hukukî rejime tabi olması öngörülmektedir.

Petrol Kanunu yürürlüğe girdikten sonra 29 Nisan 1958 tarihinde Cenevre'de imzalanan Milletlerarası «Kıta Sahanelığı Sözleşmesi» hükümlerine göre bir Devletin karasuları dışında kalan ve «Kıta Sahanelığı» veya «Kıta eşiğı» denen yerlerde o Devletin her türlü tabii servetlerden faydalanma hakkı olduğu kabul edilmiştir. Bu faydalanma hakkı, sahil sahibi Devletin hükümlerlik hakkı olarak kabul edilmektedir. Sözleşmenin 11 nci maddesine göre 22 Devletin imzası veya iltihakı suretiyle yürürlüğe girecek olan bu sözleşme, halen 31 Devlet tarafından kabul ve tasdik edilerek 10 Haziran 1964 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. Esasen karasuları hakkındaki 476 sayılı Kanunun 8 nci maddesi ile de Türk karasuları dışında Türkiye'nin canlı servetlerden faydalanma hakkı olduğu kabul edilmiştir. Bunun karasularımız dışında kalmakla birlikte Türkiye'nin kıta sahanlığında bulunan diğer tabii servetler teşmil edilmemesi için fiili veya hukuki hiçbir sebep mevcut değildir.

Şu kadar ki, karasuları dışında bulunan ve Türkiye'nin tasarruf edebileceğı suların altında fasıllı veya devanlı olarak kalan araziyi kıta sahanlığı kavramı ile tahdidetmemek ve milletlerarası anlaşmalara ve teamüllere göre petrol ameliyatı yapılabilecek sahaları mümkün olduğu kadar geniş tutmak yararlı görüldüğünden maddeye 3/24 maddede yapılan değişikliğe paralel olarak kıta sahanlığı mefhumu alınmamış ve karasuları içinde kalsın veya kalsın denizlerde uygulanacak rejimin ayrıca tespiti uygun bulunmuştur.

Madde 21. — Arama ruhsatnamelerinin şarta bağılı olarak verilebileceğı Petrol Kanununun 132/1 nci maddesinde, «Petrol hakkı sahibi müsaade, arama veya işletme ruhsatnamesi veya belgede yazılı şartlardan herhangi birine riayet etmediğı takdirde» şeklindeki ibareden de anlaşılakta ise de, bunun caiz olup olmadığı tatbikatta çok defa şüphe ve tereddüdü muciboldüğünden, bunu açıkça ifade etmek maksadıyla maddeye bir hüküm eklenmesi uygun görülmüştür. Bu suretle arama ruhsatı müddetinin sona ermesi beklenmeksizin arayıcıya daha kısa zamanda arama sondajı yapma, aksi takdirde sahayı terk etme mükellefiyeti yükletilebilecek, daha süratle, fasılasız ve verimli bir şekilde arama faaliyeti imkâm sağlanabilecektir.

Madde 22. — Bu maddede yapılan değişiklik (Petrol Dairesinin) Genel Müdürlüğün, hâdisinin mahiyet ve hususiyetine göre, icabında müracaatçılar arasında anlaşma yoluna gitmeden ihtilâfi en kısa zamanda neticelendirmesi sağlanmıştır.

Madde 23. — Maddeye eklenen hüküm, sona eren bir arama ruhsatının, aynı şahıs tarafından yeniden iktisabedilerek kanunî süresinin dolaylı bir şekilde uzatılmasını önlemektedir.

Madde 24. — Kanunun 55 nci maddesinde yazılı 6 yıllık arama ruhsatnamesi müddeti ile keşif yapıldığı surette öngörülen 5 yıllık munzam uzatma müddeti, kanunun çıkarıldığı sıradaki teknik ve sosyal imkânlar ile yol ve münakale şartlarına göre ancak yeterli görülebilirse de, bugünkü imkân ve şartlara göre bu müddetler, arama sahalarının bir hükmî şahıs elinde uzunca bir müddet muntal kalmasına sebep olmakta ve bu da petrol kaynaklarının süratli ve fâsılasız işletilmesini öngören esas maksada aykırı düşmektedir. Bu sebeple arama ruhsatnamesi müddeti 3 yıl, keşif halinde verilecek munzam müddet de 2 yıl olarak tespit olunmak suretiyle mevcut müddetlerin kısaltılması uygun görülmüştür. Böylece arama sahalarının icabında spekülâtif maksatlar için kullanılabilmesi ihtimali de geniş ölçüde önlenmiş olacaktır. İsrail Petrol Kanununda da arama müddeti 3 yıl olarak tahdid edilmiştir.

Maddeye eklenen yeni bir hüküm ile deniz aramalarının özelliğı gözönüne alınarak, idareye denizlerdeki arama ruhsatları ile ilgili süreleri yüzde elli oranında artırabilme yetkisi verilmiştir.

Madde 25. — Petrol Kanununun 56 nci maddesinde tanzim olunan Devlet hakkı, arazi ister Devlete, ister başka bir şahsa aidsolsun, taallük ettiği arama veya işletme sahasından hektar başına alınan maktu resim mahiyetinde Devlete gelir temin eden bir menfaattir. Kanunun kabul ve Devlet hakkı tarifesinin tespit edildiğı 1954 yılındaki toptan satış ve geçim fiyatlarında arada geçen 15 yıl içinde vukubulan artışlar nazara alınmak suretiyle Devlet hakkı târifesinin bugünkü şartlara uygun şekilde yeniden tespit ve tâyini gerekir. Bu sebeple hektar başına maktuan alınan Devlet hakkının aramaya teşvik unsuru da gözönüne alınarak bir miktar artırılması uygun gö-

rülmüş ve arama ruhsatnamesi müddeti ile keşif halinde verilen munzam müddetin kısaltılması hasebiyle de Devlet hakkının müterakki bir şekilde alınmasını temine mâtuf tarife kademeleri buna göre ayarlanmıştır. Arayıcının yaptığı masrafların Devlet hakkından yüzde 80 oranda mahsubuna imkân veren fıkra hükmü Devlet hakkı müessesesinin ihdası sebebiyle telif edilemediğinden ve keşif yapan arayıcının ödediği Devlet hissesinin aynı dönem içerisinde o saha üzerinden ödeyeceği Devlet hakkından mahsubunu öngören fıkra hükmü mahiyetleri itibariyle birbirinden ayrı olan iki şeyin biribiri ile mahsubuna yol açtığından, umumi vergi prensiplerine aykırı görülerek metinden çıkarılmıştır. Ayrıca denizlerde yapılacak aramaları teşvik için derinliklere ve arama sahalarındaki tabiat şartlarına göre Devlet hakkından tenzilât yapılması uygun görülmüştür.

Madde 26. — Petrol Kanununun 55 nci maddesinde yazılı arama ruhsatnamesi müddeti ile keşif yapan arayıcıya verilecek munzam müddette vukubulan kısımlara muvazi olarak keşiften önce ve sonraki arama sondajına başlama mükellefiyetlerine ait müddetlerin de buna göre ayarlanması maksadı ile 58 nci maddede değişiklik yapılmıştır.

Madde 27. — Bu kanunla petrol boru hattı yapmak ve tasfiye ameliyatında bulunmak olanağı münhasıran Kamu İktisadî Teşebbüslerine tanındığından, işletmecinin işletme ruhsatnamesinden doğan hakları ve sadece işletme sahasında yapabileceği boru hatları yapımı hakkı yeniden düzenlenmiştir.

Madde 28. — Maddeye eklenen fıkra ile, aramadan işletmeye geçilirken sahaların petrol sanayiinin icaplarına, Türkiye ihtiyaçlarına ve kanunun maksadına uygun şekilde süratle ve verimli bir şekilde geliştirilmesi imkânlarının kontrolü sağlanmak istenmiştir.

Madde 29. — Petrol Kanununun 64 ncü maddesine fıkra eklenmekle, Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan petrol kaynaklarının, özellikle petrollü bir sahanın özel teşebbüse müzayedeye yolu ile verilmesi, Kamu İktisadî Teşebbüslerine öncelik tanıyan bu kanuna ve Anayasanın 130 ncü maddesi hükmüne aykırı görüldüğünden madde değiştirilmiş ve bu gibi sahaların ancak Kamu İktisadî Teşebbüslerine verilebileceği hükme bağlanmıştır.

Madde metninde, bir Kamu İktisadî Teşebbüsü türü olup, bu görüşle yükümlü kılınan, T.P.A.O.'dan söz edilmiştir.

Madde 30. — Kanunun 65 nci maddesi hükmüne göre işletme ruhsatnamesi müddeti 40 yıl olup, bu müddet 20 yılı geçmemek üzere uzatılabilir. Bugün hâkim olan görüşlere göre bu müddet oldukça uzun olduğundan işletme ruhsatı müddeti 20 yıla indirilmiş ve asıl müddetin yarısı nispetinde öngörülen uzatma müddeti de buna muvazi olarak 10 yıla indirilmek suretiyle maddede bunu temin için gerekli değişiklik yapılmıştır.

Müddetlerin tespitinde Türkiye'deki petrollü sahaların özellikleri ve rezerv durumları nazara alınmış ve bunların 20 yılda hususiyle munzam olarak verilebilecek 10 yıllık süre içerisinde rasyonel olarak işletilebilmelerinin teknik ve ekonomik bakımdan mümkün olacağı kabul edilmiştir.

Madde 31. — İşletme ruhsatı alındıktan sonra yapılacak istihsal ameliyesi ile istihsalin durması halinde istihsale yeniden başlanması için yapılması gereken arama ve inkişaf sondajı ameliyelerinin, kanunun maksat maddesine uygun şekilde, süratli ve fassız olarak yapılmasını sağlamak amacı ile işletme sahasında iktisadî miktarda petrol istihsali için tanınan 3 yıllık müddet 1 yıla indirilmiş, istihsale yeniden başlamayı temin için yapılacak tebliğ süreleri yeniden ayarlanmıştır.

Madde 32. — Kanunun 69 ncü maddesinde işletmeciler için tâyin olunan Devlet hakkı tarifesi, 56 ncü maddede değişiklik yapılmasını öngören gerekçeye dayanılarak aynı esaslar dâhilinde değiştirilmiş, Devlet hissesinin Devlet hakkından mahsubunu öngören fıkra hükmü de aynı görüşle ve aramadan işletmeye geçiş şartlarının daha belirli hale getirilmesi, arama ruhsatnamesi ile işletmecilik yapılmasına mâni olunması amacı ile değiştirilmiştir.

Madde 33. — Kanunun 79 ncü maddesinde yapılan değişiklikle Devlet hakkı ve Devlet hissesi tarhiyatından doğacak farklara uygulanacak usul hükümleri tamamlanarak kanunun bu konudaki boşlukları giderilmiş, ayrıca mevcut kanunda Devlet hakkı ve hissesinin ne müddetle zamanışı-

mina uğrayacağı hakkında bir hüküm bulunmadığından tatbikatta çıkması muhtemel tereddüt ve ihtilâfları ortadan kaldırmak için ve Vergi Usul Kanununun 114 nci maddesi hükmüne uygun olarak vergi, resim ve harclarda cari (5) yıllık zaman aşımının Devlet hakkı ve hissesinde de uygulanacağı belirtilmiştir.

Vergi hukukunda olduğu, gibi, ilgilileri doğru beyana sevk edecek bir malî müeyyide de getirilmiş bulunmaktadır.

Madde 34. — Arama ve işletme ruhsatnameleri ile ilgili süreler kanunda yer aldığı halde belge süresinin yazılı bulunmamasının mâkul bir sebebi yoktur. Bu nedenle kanundaki boşluk giderilmiş ve belge süresi, arama ve işletme ruhsatnameleri sürelerindeki kısıntılar da nazara alınarak 30 yıl olarak tespit edilmiştir. Bu sürenin Bakanlar Kurulu kararı ile 10 yıl daha uzatılabilmesi imkânı sağlanmıştır.

Madde 35. — Petrol Kanununun 52 nci maddesinde yapılan değişikliğe paralel olarak, boru hattı ve tasfiyehane gibi belge mevzuuna giren işlerin fuzuli ihtilâflara geciktirilmeden yapılmasını temin amacıyla, kanunun 82 nci maddesi hükmünün de değiştirilmesi gerekmiştir.

Madde 36. — Kanunun 9/1 nci maddesinde «müracaat sahibinin ameliyat esnasında vukuu melhuz karar ve ziyamı bu kanuna göre ödemek mecburiyetinde kalacağı her türlü meblâğları karşılamak üzere» teminat vermekle mükellef olduğundan bahsedildiği halde, 86 nci maddede müsaade, arama veya işletme ruhsatnamesi veya belge alan bir petrol hakkı sahibinin petrol ameliyatı sırasında ameliyenin yapıldığı gayrimenkul ile civarındaki gayrimenkullere ve bunlar üzerindeki bina, ağıl ve benzeri tesislere yaptığı zararlardan bahsedilmemiştir.

Bu hususta Borçlar Kanununun haksız fiiller hakkındaki umumî hükümleri cari ise de zarardan doğan mesuliyetin kusursuz bir mesuliyet olduğu belirtilmek amacıyla 86 nci maddeye yeni bir fıkra ilâvesi lüzumlu görülmüştür. Alman Genel Maden Kanununun petrol ameliyelerinde de tatbik edilen 148 nci paragrafında da - zaman aşımı süresi hariç - aynı hüküm yer almıştır. Maddeye konan fıkra ise Borçlar Kanununun 58 nci maddesinde ifadesini bulan kusursuz mesuliyet prensibine uygundur.

Madde 37. — Petrol ameliyesi yapılan arazi uzun müddet petrol hakkı sahibinin çalışmalarına sahne olabilir ve bu yüzden de bu arazinin maliki kullanma hakkına karşılık bir meblâğ alsada dahi, ameliyenin devamı sebebiyle arazisi üzerinde istikrarlı bir iş tutmaktan mahrum kalabilir. Bundan başka, kullanma hakkı üzerinde fertlerle petrol şirketleri arasında yapılan anlaşmaların tatbik sureti de bunlar arasında birtakım ihtilâflara yol açabilir. Kanunun 87/1 nci maddesinde yapılan değişiklikle bu mahzurlar ortadan kalkacaktır. Alman mevzuatında da aynı hüküm bulunmaktadır.

Diğer taraftan, maddenin 2 - a fıkrasında sözü geçen «Menafi - i Umumîye için İstimlâk Kararnamesi», 6830 sayılı İstimlâk Kanunu ile kaldırılmış olduğundan, 1295 sayılı sözü geçen Kararname yerine «İstimlâk Kanunu» deyimini yazılmak suretiyle düzeltme yapılması gerekmiştir.

Madde 38. — Türk Medeni Kanununun 632 nci maddesine göre gayrimenkul mülkiyetinin mevzuu yerinde sabit olan şeylerdir. Arazi, tapu sicillerine müstakil ve daimî olmak üzere ayrıca kaydedilen haklar ve madenler gayrimenkul sayılır.

Petrol Kanununun 92 nci maddesi ise eski şekli ile petrol hakkı sahibinin kullanma hakkını haiz olduğu arazi üzerinde kurduğu tesisatla menkul ve gayrimenkul mallarını her zaman kaldırabileceğinden bahsetmektedir. Bu hükümden maksat da kurulan petrol hakkı tesisleri ile bu tesislere ait mütemmin cüzleri ve bu tesislerin ister teferruâtı sayılsın ister sayılmasın, diğer menkul malları petrol hakkı sahibinin her zaman kaldırabilme hakkı ve yetkisini haiz olduğunu ifadeden başka bir şey değildir.

Medeni Kanunun 632 nci maddesinde tarif edilen gayrimenkullerin kaldırılması söz konusu olmadığına ve olamayacağına göre; işbu hükmün medeni hukukumuzdaki esaslara uygun bir hale getirilmesi amacıyla maddedeki «gayrimenkul malların» ibaresi çıkarılmış ve aynı bölümde 93 nci

ve 94 neü maddelerden başka madde bulunmadığından bu maddelere yapılan atıf yerine de «aşağıdaki maddeler» ibaresi konmak suretiyle maddede lüzumlu değişiklik yapılmıştır.

Madde 39. — Kanunun 94/1 - a maddesinde yazılı «gayrimenkul mallar» dan maksat da Medeni Kanunun 632 neü maddesinde tarif edilen gayrimenkul mallar olmayıp, gayrimenkul mülkiyetine konu olan bir arazide vücuda getirilen ve bu arazinin mütemminin cüzünü teşkil eden bina ve benzerleri gibi sabit tesislerdir. Bu itibarla, bu hükmü de medenî hukukumuzun prensiplerine uygun olarak değiştirmek icabetmiştir.

Madde 40. — Petrol Kanununun vergilendirme başlığını taşıyan 6 neü kısmında Vergi Sorumluluğu Matlabı altında yer alan 95 neü maddenin 1 neü fıkrası petrol hakkı sahiplerinin bu kanunun vergilendirme ile ilgili özel hükümleri mahfuz kalmak kaydı ile, yürürlükte bulunan diğer bütün, Vergi, Resim, Hare kanunları ile Vergi Usul Kanunu hükümlerine tabi olacağını âmir bulunmakta, 2 neü fıkrası hükmü ise petrol hakkı sahibinin petrol ameliyeleri için ayrı sermaye tahsis ederek ayrı muhasebe tutacağı ve bu ameliyelerin sonuçlarının ayrıca vergilendirileceğini belirtmekte idi.

Yapılan değişikliklerle petrol hakkı sahiplerinin genel vergilendirme sistemi dışında özel vergilendirme hükümlerine tabi olmasının gereksiz olduğu düşünülerek Petrol Kanununda yer alan özel vergilendirme hükümleri kanundan çıkarılmış ve petrol hakkı sahiplerinin genel vergi mevzuatına tabi olması öngörülmüştür.

95 neü maddeye yeni bir fıkra olarak eklenen fıkra bu kanunun kaldırılan 107 neü maddesindeki birleştirilmiş beyanname uygulanmasına son verilmiş bulunduğunu açıkca ifade etmiş olmak için vaz edilmiştir. Buna göre birbirlerine iştirak halinde bulunan petrol hakkı sahipleri yaptıkları petrol ameliyeleri için ayrı ayrı beyanname vermek ve vergiye tabi olmak durumundadırlar.

Madde 41. — 6326 sayılı Petrol Kanununun 97 neü maddesi hükmü ile petrol hakkı sahiplerinin Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunlarında yer alan ihraat kazançları istisnasından yararlanamayacakları belirtilmişti. Yapılan değişikliklerle aynı prensip kabul edilenele beraber madde hükmü 96 neü madde olarak düzenlenmiş ve sadece sermaye şirketlerinin petrol hakkı sahibi olabilecekleri esasından hareketle, madde metninde Gelir Vergisi Kanununda yer alan ihraat kazançları ile ilgili istisna hükmünün yer almasına gerek görülmemiştir.

Madde 42. — Yapılan değişikliklerle petrol hakkı sahiplerinin faaliyetleri Genel Vergi mevzuatına tabi tutulduğu eihetle bu mevzuatta yer almayan petrol endüstrisi ile ilgili ve özellik arz eden hususların düzenlenmesi zarureti doğmuş, bu maksatla Kurumlar Vergisi Kanununun 14 neü maddesi gereğince kurum kazançlarının tespiti için hasılatın indirilmesi gereken giderlere petrol hakkı sahibi kurumların kazançlarının tespitinde uygulanmak üzere aşağıda gösterilen yeni dört masraf unsuru daha eklenmiştir:

- Petrol Kanununa göre ödenecek Devlet hak ve hisseleri,
- Hakka konu sahanın terkedilmesi gereği olarak terkedilen iktisadî kıymetlerin henüz itfa edilmemiş bakiye değerleri,
- Arama giderleri, sondaj, fer'i giderleri ve iktisadî verimi olmayan kuyuların açılma giderleri veya bunların aktifleştirilmesi halinde itfa payları.
- Maliyet esasına dayanan tükenme payı.

Madde 43. — Bu maddede petrol hakkı sahibinin petrol ameliyeleri sebebiyle yapacağı ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun değerlendirme hükümlerinde yer almayan arama giderleri, sondaj fer'i giderleri ve iktisadî miktarda verimi olmayan kuyuların açılma giderlerinin aktifleştirme ve değerlendirme esasları düzenlenerek, Genel Vergi mevzuatında bu hususta mevcut bulunan eksiklik tamamlanmıştır.

Madde 44 — Bu maddede ise, aktifleştirilen arama giderleri, sondaj fer'i giderleri ve iktisadî miktarda verimi olmayan kuyuların açılma giderlerinin ne suretle itfa edileceği hususu düzenlenerek Vergi Usul Kanunu hükümleri bu yönden tamamlanmıştır.

Madde 45. — Petrol ameliyatı için lüzumlu görülen ve Gümrük ve diğer İthal Vergi, resimlerden muaf olarak ithal edilecek malzemelerden bâzı kısıtlamalar yapılarak madde bugünün ekonomik ve endüstriyel koşullarına uygun hale getirilmiştir.

2 nci fıkrada yapılan değişiklik ise yerli hampetrolün bulunmaması halinde ithal edilebilecek olan yabancı menşeli hampetrolün fiyatının Bakanlar Kurulunca nasıl tespit edileceğini göstermektedir. Yerli hampetrolün ithal hampetrolüne önceliği her ne kadar tatbikatta da mevcut ise de ithal petrolünün değeri hususunda kanunda herhangi bir hüküm yoktur. Petrol Kanununun 13 nci maddesi Türkiye’de imal ve istihsal olunan petrolün fiyatı hakkında hükümler ihtiva etmekle beraber ithal olunacak hampetrol fiyatları hakkında sessiz kalmıştır. Kanundaki bu boşluğu doldurmak maksadı ile fıkranın değiştirilmesi gerekmiştir.

Petrol ameliyesinde kullanıldıktan sonra hurda hale gelmiş bulunan malzemeleri ihraç veya sair suretle elden çıkarmak imkânı bulunmayan petrol hakkı sahiplerine bir kolaylık tanınması amacı ile 4 nci fıkraya bunu temin eden bir cümle eklenmesi uygun görülmüştür.

Madde 46. — Genel gerekçede açıklanan sebeplerle tükenme payı kaldırıldığı ve iktisadi kıymetlerin satışından sağlanan kazançlar petrol ameliyatından sağlanan kazançlardan olmadığı eihetle aynı transfer haklarından yararlanamayacağı, aynen ithal edilen sermayenin, yine aynen çıkarılmasının mümkün olduğu görüşüyle maddede değişiklikler yapılmış olmakla beraber, maddenin transfer garantisi ve önceliği ile ilgili esaslarıyla transfer edilebilir miktarının tespitiyle ilgili esasları muhafaza edilmiştir.

Kâr transferlerinin kurum kazancının tespiti ve vergi beyannamesi ile olan sıkı irtibatı sebebiyle kâr transferleri taleplerinin yapılabileceği süre ayrıca madde metninde tasrih edilmiştir.

Madde 47. — Bu maddede yapılan en önemli değişiklik ithal edilen sermayeye mahsuben yapılacak transferlerin müktesep hakları baki kalmak üzere kur garantisinden yararlanamayacağı keyfiyetidir.

Buna göre bu madde değişikliğinin yürürlük tarihinden itibaren ithal edilecek olan sermayeye mahsuben yapılacak transferler, ithal tarihindeki değil transfer tarihindeki resmî kambiyo kuruna tabi olacaktır.

Madde 48. — Bu madde hükmü münhasıran bugünkü Türk parasının kıymetini koruma mevzuatını taşımakta olduğu deyimlere uyum sağlamak amacıyla değiştirilmiştir.

Madde 49. — Kanununun 120 nci maddesinin 1 nci fıkrasında eğitim veya staja tabi tutulacak Türk vatandaşlarının sayısını tespite yarayan yüzde 15 oranı, gelişme halinde bulunan petrol endüstrisinin her safhasında bilgili ve ehliyetli elemanlara kavuşturulması bakımından yetersiz görülerek yüzde 25’e çıkarılmıştır.

Madde 50. — «Devletin yapacağı petrol ameliyatı» başlığını taşıyan 121 nci madde bu kanunla Kamu İktisadi Teşebbüslerinin yapacağı petrol ameliyatını ve onlara tanınan öncelikleri gösteren bir madde haline getirilmiştir.

Madde metninde Kamu İktisadi Teşebbüsleri için tanınan öncelikler ve istisnalar ise Anayasamızın 130 ncu maddesi ile bu kanununun 1 nci maddesinin getirdiği yeni görüşün tabii bir sonucudur.

2 nci fıkranın (a) bendi, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin bu kanunla yüklendiği, Türkiye’nin petrol kaynaklarını süratle, fâsılasız ve verimli bir şekilde aramak, geliştirmek ve kıymetlendirmek görevinin yerine getirilebilmesi için icabeden kolaylıkları göstermektedir. Aynı fıkranın (b) bendi ise, değiştirilen 2 nci maddenin 1 nci fıkrasındaki maksada uygun olarak, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin arama sahası iktisabındaki önceliklerini kullanma süresini düzenlemektir.

Bu fıkranın (c) bendinde ise, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin ruhsat iktisabı bir tahdide tabi olmadığından bunların kapattıkları sahalara için ödeyecekleri Devlet hakkı yatırımlarını menfi yönde etkileyebilecektir. Bu mahzuru gidermek düşüncesiyle Kamu İktisadi Teşebbüslerinden aramada Devlet hakkı almaması uygun görülmektedir.

Madde metninde, bir Kamu İktisadi Teşebbüsü türü olup, bu görevle yükümlü kılınan, TPAO’dan söz edilmiştir.

Madde 51. — Müsaade istihsal etmeden jeolojik istikşaf yapanlar ile arama ve işletme ruhsatnamesi ile belge almadan jeolojik istikşaftan gayri petrol ameliyatı yapanlara tayin edilecek cezalardan bahseden kanunun 124 nci maddesinde yazılı cezalar yeterli görülmediğinden cezaların nispetleri artırılmıştır.

Madde 52. — İsrاف ve tehlikeli fiilleri yapanlara tayin edilecek cezalardan bahseden kanunun 125 nci maddesinde yazılı cezalar yeterli görülmediğinden her iki fıkradaki ağır para cezalarının artırılmasını öngören hükümler konmuştur.

Madde 53. — Maddenin 1 nci fıkrasında yer alan «Petrol hakkı sahibi, bu kanunda, nizamnameye, bunlara müstenit kararname ve emirlere veya müsaade, arama veya işletme ruhsatnamesi veya belgede yazılı şartlardan herhangi birine riayet etmediği takdirde Genel Müdürlük, kendisine 90 gün zarfında bunlara riayeti, aksi takdirde ameliyelerin muvakkat bir müddetle durdurulabileceğini ihtar eder» hükmüne Genel Müdürlüğün muvakkat bir müddetle durdurmaya gitmeden fesih müeyyidesini doğrudan doğruya uygulayabileceği yolunda bir hüküm ilâve edilmiştir.

Ameliyatını hüsnüniyetle sevk ve idare etmeyen belge sahipleri hakkında uygulanacak müeyyideler Petrol Kanununun ilk metninde 85 nci maddenin 2 nci ve üçüncü fıkralarında yer almış iken, sonradan 6987 sayılı Kanunla, müeyyidelerin genel olarak 132 nci maddede yer aldığı gerekçesiyle çıkarılmış, fakat maddeye ithal edilmemiştir. Maddenin 3 nci fıkrasında yapılan değişiklik ile belge sahipleriyle ilgili müeyyide hükmü maddeye dâhil edilmemiştir.

Maddenin 4 nci fıkrasında yapılan değişiklik fesih kararı ile muvakkat durdurma kararının kanunun maksat maddesine uyularak daha süratli bir şekilde alınabilmesini sağlamak amacını gütmektedir.

Madde 54. — Ek madde 1 ile kanunda geçen bâzı terimlerin Anayasa ve ilgili kanunlarda yazılı terimlere uygun hale getirilmesi maksadı güdülmüştür.

Ek madde 2'de getirilen hüküm ile Petro - Kimya Sanayii, birçok memleketlerde olduğu gibi uzun vâdeli bir tedbirle teşvik edilmektedir. Gerçekten çok pahalı bir teknoloji olduğu için büyük yatırımları gerektiren bu sanayiün geliştirilerek ihracat yapılarak ve Ortak Pazar ile rekabet edecek seviyeye eriştirilmesi gerekmektedir. Japonya'da da Petro - Kimya Sanayii aynı paralelde bir hükümle teşvik edilmiştir.

Madde 55. — Kaldırılan hükümler :

3 nci maddenin 27 nci fıkrasında yazılı «Petrol Komiserliği» ibaresi ve bununla ilgili 21 nci ve 28 nci madde Millet Meclisi Petrol Araştırma komisyonlarının tavsiyeleri ve uygulama sonuçları gözönünde bulundurularak kaldırılmıştır.

16 nci madde nizamnamede yapılabilecek değişiklikleri kanunla tahdit gibi olumsuz bir hüküm ihtiva etmektedir. Nizamnamelerin kanuna uygun olması ve kanunla verilen hakların nizamnamelerle ihlâl edilmemesi tabii bir husustur. Bu itibarla hukuk sistemimize uymayan maddenin kaldırılması gerekmiştir.

22 nci maddede yer alan 1 nci ve 2 nci fıkra hükümleri 23 nci maddeye dahil edildiğinden ve atıfta bulunan 56 nci maddenin 3 nci fıkrasıyla 69 nci maddenin 2 nci fıkrasında yazılı hükümler kaldırılmış olduğundan, maddeye lüzum kalmamıştır.

51 nci maddenin 4 nci fıkrası hükmü diğer maddelerde yer alan açık hükümler karşısında gerekli görülmemiştir.

76 nci maddenin 2 nci fıkrası, 60 nci maddede yapılan değişikliğe paralel olarak metinden çıkarılmıştır.

100 nci ve 111 nci maddeler, petrol hakkı sahiplerinin yaptıkları petrol ameliyeleri Petrol Kanununun «Vergilendirme» başlığı taşıyan 6 nci kısmında yer alan hükümlerle özel bir vergi rejimine tabi tutulmuştur.

Genel gerekçede açıklanan sebeplerle petrol hakkı sahiplerinin özel bir vergi rejimine tabi olmasına gerek görülmemeyerek bunların da diğer mükellefler gibi Genel Vergi mevzuatına tabi ol-

ması öngörülmüş ve söz konusu kısımda yer alan 100 ncü ve 111 nei maddeler kanunun metninden çıkarılmış, buna karşılık petrol endüstrisinin hususiyetlerinden doğan ve Genel Vergi mevzuatında bulunmayan indirim ve değerlendirme hükümleri bu kısımda yer alan 95 - 99 ncü maddelerle düzenlenmiştir.

Yeni bir şekil alan 121 ncü maddedeki 3 ncü ve 4 ncü fıkralar, bu hükümlere lüzum kalmadığı, 6 ncü kısımdaki bölüm başlıkları ise vergilendirme Genel Vergi mevzuatına gidilmesi nedeniyle metinden çıkarılmışlardır.

Petrol Daire Reisliği ile Akaryakıtlar Dairesi Başkanlığının birleştirilmesi bu şekilde bir intikal maddesinin getirilmesini gerekli kılmaktadır.

Tasarının 6 ncü maddesinde yapılan bir değişiklik ile Petrol İşleri Genel Müdürlüğü içerisinde Teftiş Kurulu Başkanlığı teşkilî öngörülmüştür. Halen Akaryakıtlar Dairesi Başkanlığında çalışan kontrolörlerin de bilgi ve tecrübeleri gözönünde tutularak mezkûr kurulun esasını teşkil etmeleri uygun olacaktır.

Madde 56. — Geçici maddeler :

Geçici 1 - 7 ncü maddeler, evvelece alınan arama ve işletme ruhsatnameleri süreleri ile mükellefiyet sürelerinde uyulacak hükümleri göstermekte ve kazanılmış sayılan hakları belirtmektedir.

Geçici 8 ncü madde ile bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihi takibeden takvim yılı başına kadar, petrol hakkı sahibinin petrol ameliyeleri ile ilgili faaliyetlerine ve faaliyet sonuçlarına Petrol Kanununun 6 ncü kısmında yer alan eski vergilendirme hükümlerinin uygulanacağı, bu kanunun yürürlüğünü takibeden takvim yılı başından itibaren yürütülen faaliyetlere ve faaliyet sonuçlarına, yeni değişiklik hükümleri ile Genel Vergi mevzuatının uygulanacağı öngörülmüştür.

Madde, vergilendirme hükümlerindeki değişikliklerin tatbik edilmeye başlanacağı dönemi gösteren bir intikal ve yürürlük maddesidir.

Arz edilen gerekçelerle getirilen ve petrol arama ve işletme alanının, Anayasanın koyduğu esaslarda düzenlenmesini gerçekleştireci tasarı, Komisyonumuzca da yukarıda açıklanan görüşler ve yapılan değişiklik ile benimsenmiştir.

II - Tasarının, Anayasanın emredici bir hükmünü yerine getireci mahiyetini gözeterek Komisyonumuz, Genel Kurulda öncelik ve ivedilikle görüşülmesi hususunda istemde bulunulmasını da karar altına almıştır.

Genel Kurulun tasviplerine arz olunmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan Samsun <i>R. Rendeci</i>	Sözcü Afyon K. <i>K. Karaağaçlıoğlu</i>	Kâtip Rize <i>M. Agun</i>	Mardin <i>A. Bayar</i>
Hatay <i>M. Deliveli</i>	Zonguldak Pümüne muhalifim Söz hakkım mahfuzdur <i>M. A. Pestülcü</i>	Gaziantep Muhalifim Söz hakkım mahfuzdur <i>S. Tanyeri</i>	Cumhurbaşkanınca S. Ü. Muhalifim Söz hakkım saklı <i>S. Babüroğlu</i>
Kütahya <i>E. Erdinç</i>	Ordu <i>S. Baykal</i>	Muş <i>İ. Bingöl</i>	Tabii Üye Muhalifim Söz hakkım saklıdır <i>S. Gürsoytrak</i>
Balıkesir <i>M. Güler</i>	Antalya <i>M. Pıraltı</i>	Çanakkale Z. Termen	

Toplantıda bulunamadı

MİLLET MECLİSİNİN KABUL ETTİĞİ METİN

Petrol reformu kanunu tasarısı

MADDE 1. — 6326 sayılı Kanunun 6987 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 2 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 2. — Bu kanunun amacı, Türkiye Cumhuriyeti petrol kaynaklarının milli menfaatlere uygun olarak, hızla sürekli ve etkili bir şekilde aranmasını, geliştirilmesini ve değerlendirilmesini sağlamaktır.

MADDE 2. — 6326 sayılı Kanunun 3 ncü maddesinin 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 8 nci fıkrasının (a) bendi ile 24, 25, 26, 27, 30, 34, 35 ve 36 ncı fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiş aynı maddenin 6558 sayılı Kanunla değiştirilen 27 nci fıkrası (a) bendi olarak adlandırılarak fıkraya aşağıda yazıldığı şekilde (b) bendi ilâve edilmiş ve maddeye ayrıca 41 nci fıkra eklenmiştir.

Madde 3. — 8. a) Arama, keşif, inkişaf, istihsal, tasfiye ile petrolün ve petrol mahsullerinin depolanmasına, nakledilmesine ve satılmasına; (Petrol mahsullerinin doğrudan doğruya tüketiciye perakende olarak veya tevzi müesseseleri tarafından satışı, satış için gerekli depolama ve nakliye işleri hariç).

24. İçsuların, karasularının veya uluslararası anlaşmalara veya teamüllere göre petrol ameliyatı amacı ile Türkiye'nin tasarruf edebileceği karasuları dışındaki suların altında aralıklı veya sürekli olarak kalan arazi de dahil olmak üzere Türkiye topraklarına «Arazi»;

25. a) Petrol hakkı sahibinin Türkiye'de ödemekle yükümlü olduğu Kurumlar Vergisi ve tevkifatı ile hissedarlar adına tevkif edilmesi gereken Gelir Vergisi hariç, petrolle doğrudan doğruya ilgili vasıtalı vergilerle, Gümrük vergi ve resimleri dahil olmak üzere petrolün Türkiye içinde veya dışında en yakın erişilebilir dünya piyasasında evsaf ve izafi ağırlık bakımlarından normal olarak mutad ayarlamalara göre tespit edilmiş serbest rekabet fiyatına; aynı evsafta petrolün dünya piyasasından Türkiye'de teslim edildiği yere kadar getirilmesi için gerekli bütün giderlerin eklenmesi ile elde edilen meblâğı veya erişilebilir dünya piyasası mevcudolmadığı takdirde petrol hakkı sahibi tarafından Türkiye'de teslim edildiği yerde fiilen uygulanan satış fiyatına «Piyasa fiyatı»; (Bu fıkroda belirtilen serbest rekabet fiyatı ihtiyacın devamlı olarak teminine müsait bir piyasada fiilen sağlanabilen fiyattan yüksek olamaz.)

b) Tasfiye edilmiş petrol mahsüllerinden başka petrolün kuyu başından Türkiye'de teslim edildiği yere kadar getirilmesi için Gelir ve Kurumlar vergileri ile bu vergiler sebebiyle tevkif edilmesi gereken vergilerden gayri vasıtalı ve vasıtasız vergiler de dahil olmak üzere gereken bircümle masrafların piyasa fiyatından düşülmesi ile elde edilen rakama «kuyubaşı fiyatı»;

26. Miadı bir yıldan fazla olan malzeme ve tesisat masrafları ve genel idare giderleri haric olmak üzere arama maksadiyle yapılan masraflara «arama giderleri»;

27. a) Miadı bir yıldan fazla olup tesis edilmemiş veya kullanılmamış olan veya tesisinden veya kullanılmasına başlanmasından itibaren bir sene sonunda kullanılabilir durumda olan veya hurda kıymeti bulunan tesisat veya malzeme masrafları haric olmak üzere kuyu açma, temizleme, derinleştirme, bitirme veya bu ameliyelere hazırlık için ve bunlara müteferri olarak yapılan bircümle işçilik, yakıt, tamir, bakım, nakliye, ikmal ve malzeme masraflarına «sondaj fer'i giderleri»;

b) Sondaj aletleri ve benzeri teçhizatın haric olmak üzere sondaj fer'i giderleri ile ekonomik miktarda petrol verimi olmayan kuyuların açılmasında kullanılan veya gerekli olan her hangi bir maddi ekonomik değer için yapılan masraflara «yurt ekonomisi yönünden verimi olmayan kuyuların açılma giderleri»;

30. a) Menkul ve gayrimenkul mallara, sınai haklara, menkul kıymetlere ve bunlara taallük eden her nevi hak ve menfaatlere «İktisadi kıymetler»;

GEÇİCİ KOMİSYONUN KABUL ETTİĞİ METİN

Petrol reformu kanun tasarısı

MADDE 1. — Millet Meclisi metninin 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Millet Meclisi metninin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

b) Petrol hakkı sahibinin Türkiye'deki petrol ameliyatı ile ilgili olarak kullanmaya tahsis ettiği sermaye mevcutlarının Vergi Usul Kanununa göre hesaplanmış kıymetine «sermaye mevcutları esası»;

c) Vergi Usul Kanununda değerlendirme ölçüleri gösterilen ekonomik işletmelere dahil kıymetler ile petrol hakkı sahibinin aynı kanunun hükümleri gereğince sermaye hesabına alıp aktifleştirdiği arama giderleri, sondaj fer'i giderleri ve yurt ekonomisi yönünden verimi olmayan kuyuların açılma giderlerine «sermaye mevcutları»;

34. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanına «Bakan»;

35. Bu kanunun uygulanması ile görevlendirilen kuruluşa «Petrol İşleri Genel Müdürlüğü»;

36. Petrol İşleri Genel Müdürlüğüne «Genel Müdür»;

41. Millî ekonominin ihtiyaçları, petrol varlığının korunması ve sahanın verimi göz önünde bulundurularak Petrol İşleri Genel Müdürlüğüne her bir kuyu itibarıyla ekonomik olduğu kabul ve tespit edilecek 24 saatlik verime «Ekonomik miktarda petrol»;

MADDE 3. — 6326 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 6. — Devlet adına müsaade, arama veya işletme ruhsatnamesi ile belge alma, hakkı 6327 sayılı Kanunla kurulmuş Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına aittir.

Bu kanundaki esaslara uygun olmak şartıyla, kollektif ve âdi komandit şirketler dışında kalan ve Türkiye Cumhuriyeti kanunları ile yabancı devletler mevzuatına göre tacir olan tüzel kişilere de müsaade, arama veya işletme ruhsatnamesi verilebilir.

Yukarıki fıkrada tarif edilen tüzel kişilere, belge hissesinin yarıdan fazlası Devlete aid olmak kaydıyla ve Bakanlar Kurulu kararı ile belge verilebilir.

MADDE 4. — 6326 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin 2 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 12. — 2. Bakanlar Kurulu kararıyla bu hükme istisna tanınabilir. Bu karar aleyhine 1 nci fıkradaki şahıslar tarafından adli ve idari kaza mercilerine müracaat olunamaz.

MADDE 5. — 6326 sayılı Kanunun 17 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 17. — Bu kanunun ve petrol mahsulleri ile ilgili diğer mevzuatın tatbiki ile görevli katma bütçeli ve tüzel kişiliği haiz olmak üzere Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına bağlı bir Petrol İşleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

MADDE 6. — 6326 sayılı Kanunun 18 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 18. — Petrol İşleri Genel Müdürlüğü bir Genel Müdürün idaresi altında merkez kuruluşu ile merkez kuruluşu dışında bölge müdürlüklerinden teşekkül eder.

Merkez kuruluşu Genel Müdürün idaresi altında Genel Müdür Başyardımcısı ve yardımcıları ile teftiş kurulu başkanı ve müfettişlerden; yeteri kadar teknik, hukuk ve ekonomi müşavirlerinden; başmühendisler ve mühendislerden, jeologlardan, jeofizikçilerden ve uzmanlar ile ekonomistlerden, müdürler, kontrolörler ve diğer memurlardan terekküb eder.

Bölge kuruluşu merkez kuruluşuna bağlı olup, Genel Müdürün teklifi ve Bakanın onayı ile münasip yerlerde kurulur. Her bölge müdürlüğü bir müdürün idaresi altında müdür muavinleri ile teknik ve idari elemanlardan teşkil olunur.

Petrol İşleri Genel Müdürlüğünde sözleşmeli personel istihdamı caizdir. Ancak; hangi hizmetlerin sözleşme ile yürütüleceği Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının teklifi üzerine Maliye Bakanlığı ile Devlet Personel Dairesinin mütalâası alınmak suretiyle Bakanlar Kurulunca tespit olunur.

(Geçici Komisyonun kabul ettiği metin)

MADDE 3. — Müsaade, arama veya işletme ruhsatnamesi ile belge alma hakkı, Devlet adına, Kamu İktisadî Teşebbüslerine aittir.

Bu kanundaki esaslara uygun olmak şartı ile, kollektif ve âdî komandit şirketler dışında kalan ve Türkiye Cumhuriyeti kanunları ile yabancı devletler mevzuatına göre tâcir olan tüzel kişilere de müsaade, arama veya işletme ruhsatnamesi verilebilir.

Yukarıki fıkrada tarif edilen tüzel kişilere, belge hissesinin yarısından fazlası Devlete aid olmak kaydıyla ve Bakanlar Kurulu kararı ile belge verilebilir.

MADDE 4. — Millet Meclisi metninin 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Millet Meclisi metninin 5 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Millet Meclisi metninin 6 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

MADDE 7. — 6326 sayılı Kanunun 19 ncu maddesinin 1 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 19. — 1. Petrol İşleri Genel Müdürü Bakanın inhası üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile tâyin olunur.

MADDE 8. — 6326 sayılı Kanunun 6987 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 23 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 23. — 1. Petrol İşleri Genel Müdürlüğünün gelirleri :

a) Devlet bütçesinden yapılacak yardımlardan,

b) Petrol hakkı sahiplerinin ödeyecekleri Devlet haklarından terekkübeder.

2. Birinci fıkranın (a) ve (b) bentlerinde yazılı gelirler her yıl Petrol İşleri Genel Müdürlüğünün bütçe kanununa bağlı (B) işaretli cetvelinde gösterilir.

MADDE 9. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 24 ncü maddesine aşağıda yazılı 3 ncü fıkra eklenmiştir :

Madde 24. — 3. Petrol hakkı sahibi Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı Bakanın göstereceği lüzum üzerine petrolle ilgili incelemelerle petrol ameliyatının denetiminde Petrol İşleri Genel Müdürlüğüne yardımcı olmakla yükümlüdür.

MADDE 10. — 6326 sayılı Kanunun 26 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 26. - Bu kanunun hükümlerine göre iktisabedilmiş veya edilebilecek olan ölçümle haklarda müraaat veya hak sahipleri arasında çıkacak ihtilâfların Petrol İşleri Genel Müdürlüğü tarafından müzakere ve sulh yolu ile halline çalışılır. İhtilâfların bu yolda halline imkân bulunmadığı takdirde ihtilâflı konu Bakana intikal ettirilir.

MADDE 11. — 6326 sayılı Kanunun 27 ncü maddesinin 1 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 27. - 1. — Bakan ve Genel Müdür bu kanunun kendilerine verdiği görevleri yaparken lüzumlu gördükleri her türlü soruşturmayı yapmaya, delilleri tetkike ve soruşturma ile ilgili petrol müesseselerinin bütün işlem, hesap ve kayıtlarını tetkike, petrol ameliyatı ve tesisatını denetlemeye yetkilidirler.

MADDE 12. — 6326 sayılı Kanunun 30 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 30. — Bakan kendisine itiraz yolu ile veya Petrol İşleri Genel Müdürlüğünden sulhen halledilemediği kaydıyla intikâl eden ihtilâfları en çok 90 gün içinde karara bağlar ve Bakanın bu kararı Petrol İşleri Genel Müdürlüğünce en çok 7 gün içinde ilgililere tebliğ olunur.

MADDE 13. — 6326 sayılı Kanunun 31 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 31. — Bu kanun hükümleri dairesinde itiraz etmek ve Danıştayda dâva açmak müddeti kararların tebliğ tarihinden itibaren 30 gündür.

MADDE 14. — 6326 sayılı Kanunun 32 ncü maddesinin 1 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 32. - 1. — Petrol İşleri Genel Müdürlüğünün petrol hakkı ile ilgili olup, kesinleşen hiçbir kararı Resmi Gazetede ilân edilmedikçe uygulanamaz. Ancak; Petrol İşleri Genel Müdürlüğünün ciddî yahut giderilmesi mümkün olmıyan, zarar doğuran veya doğurabilecek olan fiilleri ve israf hallerini önliyen kararları ile bir petrol hakkı üzerinde tesiri olmıyan kararları bu hükme tâbi değildir.

MADDE 15. — 6326 sayılı Kanunun 33 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 33. — Petrol hakkı sahibinin talebi üzerine Genel Müdürlük müsaade, arama ruhsatnamesi, işletme ruhsatnamesi veya belgenin ifasını emrettiği veya kanunen yapılması gerekli olan

(Geçici Komisyonun kabul ettiği metin)

MADDE 7. — Millet Meclisi metninin 7 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 8. — Millet Meclisi metninin 8 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 9. — Millet Meclisi metninin 9 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 10. — Millet Meclisi metninin 10 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 11. — Millet Meclisi metninin 11 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 12. — Millet Meclisi metninin 12 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 13. — Millet Meclisi metninin 13 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 14. — Millet Meclisi metninin 14 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 15. — Millet Meclisi metninin 15 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

petrol ameliyatını, haklı ve mâkûl sebeplerin ortaya çıkması halinde 6 ay süre ile uzatabilir. Uzatma sebeplerinin ortadan kalkması veya bunların tamamen veya kısmen vâridolmadığının anlaşılması halinde Genel Müdürlük verilen süreyi kısaltabilir veya bütünü kaldırabilir. Yapılan uzatmalar arama ve işletme ruhsatnamesi veya belgenin bu kanuna göre tesbit edilmiş bulunan âzami müddetinin uzatılmasını gerektirmez.

MADDE 16. — 6326 sayılı Kanunun 38 nci maddesinin 1 nci fıkrasının (g) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 38. - 1. - g) Müsaadeye taallük edenler haric olmak üzere müracaatlar hakkında verilen kararları,

MADDE 17. — 6326 sayılı Kanunun 40 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 40. — 39 ncu maddeye göre :

1. Petrol siciline tescil edilmiş adreste mümessile yapılan tebligat petrol hakkı sahibine yapılmış sayılır.

2. Adreste vukubulan değişiklik hemen bildirilmediği ve yenisi de tebliğ memurunca tesbit edilmediği takdirde tebliğ olunacak evrakın bir nüshası eski adrese ait binanın kapısına, diğer nüshası da Genel Müdürlükte herkes tarafından görülebilecek bir yere asılır ve eski adresin kapısına asılma tarihi tebliğ tarihi sayılır.

Bundan sonra tebliğler, yeni adres bildirilmediği müddetçe, yalnız Genel Müdürlükte herkes tarafından görülebilecek bir yerdeki ilân tahtasına asılmak suretiyle yapılır.

3. Adres gösterilmemişse, her türlü tebligat, tebliğ evrakı Genel Müdürlükte herkes tarafından görülebilecek bir yerde 96 saat asılı bulundurulmak suretiyle yapılır.

4. Yukardaki durumlar dışında Genel Müdürlükçe bu kanuna göre yapılacak her türlü tebligat hakkında Tebligat Kanunu hükümleri uygulanır.

MADDE 18. — 6326 sayılı Kanunun 42 nci maddesinin 1 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 42. - 1. — Bu kanunu uygulamakla görevli olanlar veya bunların temsilcileri petrol ameliyatını, ameliyat esnasında elde edilen verileri ve nümuneleri, bileümle belgeleri ve muhasebe kayıtlarını denetlemeye, kontrol etmeye ve gerekli gördükleri verileri ve nümuneleri ve herhangi bir kaydın, hesabın, raporun ve belgenin suretini almağa ve petrol ameliyatının normal seyrini aksettirmek için muayene ve tecrübeler yapmağa yetkilidirler.

MADDE 19. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı kanunla değiştirilmiş bulunan 43 ncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 43. - 1. — Bu kanun hükümlerine göre görevli kimseler, görevleri sebebiyle, öğrendikleri petrol ameliyatına ilişkin sırlarla malî ve petrol faaliyeti ile ilgili teknik mâhiyetteki sırları, petrol hakkı sahibinin rızası olmadıkça, petrol hakkının devamı süresince gizli tutmakla yükümlüdürler.

Petrol hakkı sahibinin petrol endüstrisinin her safhasında elde ettiği tecrübe ve yaptığı işlemler ve kurduğu iş münasebetlerini ve benzerlerini ilgilendiren ve yalnız petrol hakkı sahibi ile, birlikte çalıştığı kimselerce bilinen ve umuma veya her halde ilgili petrol endüstrisi kolunda çalışanların büyük çoğunluğunca bilinmiyen her türlü teknik, ticari ve malî bilgiler sır teşkil ederler. Vergi Usul Kanunundaki özel hükümler saklıdır.

2. Genel mahiyetteki teknik, malî ve jeolojik bilgilerle kuyu yerleri, sondaj kesitleri, muhafaza boruları kayıtları ve genel üretim ve satış rakamları sır sayılmaz.

(Geçici Komisyonun kabul ettiği metin)

MADDE 16. — Millet Meclisi metninin 16 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 17. — Millet Meclisi metninin 17 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 18. — Millet Meclisi metninin 18 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 19. — Millet Meclisi metninin 19 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

MADDE 20. — 6326 sayılı Kanunun 45 nci maddesinin 2 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıda yazılı 4 ncü fıkra eklenmiştir :

Madde 45. — 2. Bir bölge Bakanlar Kurulu kararı ile tamamen veya kısmen aramaya veya işletmeye açılabilir veya açık bir saha tadil edilebilir veya kısmen veya tamamen kapatılabilir.

Bir bölgenin arama veya işletmeye kısmen veya tamamen kapalı olması, o bölgenin uzantısını teşkil eden ve Türk karasuları dışındaki sularda arama veya işletme ruhsatnamesi verilmesine engel olmaz.

Karasuları dışında denizlerde arama ve işletme ruhsatnamesi verilmesinde ve bu ruhsatlarla ilgili süreler ve yükümlülükler konusunda uygulanacak hukukî rejim Bakanlar Kurulu tarafından tespit olunur.

4. Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı kapalı bölgelerde de Bakanlar Kurulunun izni ile petrol ameliyatı yapabilir. Askerî yasak bölgelerde yapılacak aramalarla ilgili müsaade verilmeden önce Genelkurmay Başkanlığının izni alınır.

MADDE 21. — 6326 sayılı Kanunun 50 nci maddesinin 4 ncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 50. — 4. Bir keşfi mütaakıp işletme ruhsatnamesi talebinde bulunmak haklarını verir.

Şu kadar ki verilecek arama ruhsatnamesine, kanunun maksadına uygun şekilde, ameliye ile ilgili kayıt ve şartlar konabilir.

MADDE 22. — 6326 sayılı Kanunun 52 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 52. — Aynı arazinin bir kısmı veya bütünü için birden fazla tüzel kişi tarafından arama ruhsatnamesi talebedilirse bu müracaatlar ihtilâflı sayılarak bu kanunun ihtilâfların halline ait hükümleri gereğince işlem yapılabileceği gibi, icabında ihtilâfların halline ilişkin hükümlerin uygulanmasına gidilmeden de bir petrol hakkı iktisabı için yapılan bir talebin kabul veya reddedilmesinde göz önüne alınması gerekli kıstaslara göre bir tercih yapılmak suretiyle karar verilebilir.

MADDE 23. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 53 ncü maddesine aşağıda yazılı 4 ncü fıkra eklenmiştir :

Madde 53. — 4. Kanunî süresi sona eren veya terkedilen bir arama ruhsatnamesinin kapsadığı arama sahası için, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı dışında, aynı tüzel kişi tarafından jeolojik istikşaf yapılmadıkça yeniden müracaatta bulunulamaz.

MADDE 24. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 55 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıda yazılı 5 nci fıkra eklenmiştir :

Madde 55. — 1. Bir arama ruhsatnamesinin süresi 3 yıldır.

2. Bir bölge dahilinde arama sahalarının her hangi birinde bu kanun hükümlerine riayet etmek suretiyle ve hüsnüniyetle aramaya devam eden bir arayıcının o bölgedeki arama ruhsatnameleri süresi 2 yılı aşmamak üzere uzatılabilir.

3. Bu madde hükümlerine göre yapılan uzatmalar 4 ncü fıkra hükmü müstesna olmak üzere bir arama ruhsatnamesi süresinin ilk yürürlük tarihinden itibaren 5 yıldan fazla olamaz.

4. Bir arayıcı kendi arama sahasında bir keşif yaptığı takdirde genel müdürlük, 3 yılı aşmamak üzere arayıcının petrolü araziye tesbit etmesine imkân verecek yeterli bir zaman kadar ruhsatname süresini uzatabilir.

5. Yukarıda belirtilen süreler deniz aramalarında yüzde elli oranında artırılabilir.

(Geçici Komisyonun kabul ettiği metin)

MADDE 20. — Millet Meclisi metninin 20 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 21. — Millet Meclisi metninin 21 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 22. — Millet Meclisi metninin 22 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 23. — Millet Meclisi metninin 23 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 24. — Millet Meclisi metninin 24 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

MADDE 25. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 56 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 56. — Arayıcı her arama sahası için Devlet hakkı ödemekle yükümlüdür.

Devlet hakkı arama sahasının hektarı başına yılda :

1, 2, 3 ncü yıllar için 2,50

4 ve 5 nci yıllar için 5,00

5 nci yıldan sonra her yıl için 7,50 liradır.

Arayıcının bir yıl zarfında fiilen yaptığı jeolojik ve sondaj masrafları o yıl içinde ödeyeceği toplam Devlet hakkından tenzil edilir. Ancak tenzil edilecek miktar toplam Devlet hakkının yüzde ellisinden fazla olamaz.

Yukarıda belirtilen Devlet hakkı deniz aramalarında; su derinliği ve çalışma şartları gözönüne alınarak, Bakanlıkça yüzde elli oranında azaltılabilir.

MADDE 26. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 58 nci maddesinin 1 nci ve 2 nci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 58. — 1. Arayıcı aynı bölgeye dâhil arama sahaslarının her hangi birinde o bölgeye ait en eski ruhsatnamenin tarihinden itibaren en geç 2 yıl içinde arama sondajına başlamaya mecburdur. Bu süre Genel Müdürlükçe en çok 1 yıl daha uzatılabilir.

2. Bir bölgedeki arama sahaslarından birinde bir keşif yapan arayıcı keşfi takibeden 1 yıl içinde aynı bölgedeki diğer bir arama sahasında ve yine bu keşiften itibaren 3 yıl içinde de o bölgedeki mütebaki arama sahaslarında arama sondajlarına başlamaya mecburdur.

MADDE 27. — 6326 sayılı Kanunun 60 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 60. — Bir işletme ruhsatnamesi işletmeciye bu kanun hükümlerine tabi olmak kaydıyla, hakkı yürürlükte bulunduğu müddetçe, ilgili bulunduğu sahada petrol aramak, inkişaf ettirmek, istihsal etmek ve nakletmek haklarını verir.

İşletmeci, tasfiye ameliyeleri ve işletme sahası dışındaki petrol boru hattı haric olmak üzere, belge almak suretiyle yapılması mümkün olan diğer ameliyeleri yapmak hakkını haizdir.

MADDE 28. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 63 ncü maddesi ne aşağıda yazılı 4 ncü fıkra eklenmiştir :

Madde 63. — 4. İşletme ruhsatnamesi talebeden arayıcı ruhsat talebine işletme sahasının geliştirilmesi ve üretimi ile ilgili bir programı ekler. Genel Müdürlük bu programda petrol endüstrisinin gereklerine ve Türkiye ihtiyaçlarına uygun değişiklikler yapılmasını isteyebilir.

MADDE 29. — 6326 sayılı Kanunun 64 ncü maddesine aşağıda yazılı 5 nci fıkra eklenmiştir :

Madde 64. — 5. Şu kadar ki Petrol İşleri Genel Müdürlüğü, müzayedeye çıkarmazdan önce, T. P. A. O. na bu sahayı işletme ruhsatnamesi konusu olarak isteyip istemediğini süre tâyini suretiyle yazacağı bir yazı ile T. P. A. O. dan sorar. T. P. A. O. nun talebi halinde saha müzayedeye çıkarılmaz ve işletme ruhsatı konusu olarak T. P. A. O. ya verilir.

MADDE 30. — 6326 sayılı Kanunun 65 ncı maddesinin 1 nci ve 3 ncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 65. — 1. Bir işletme ruhsatnamesinin süresi yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 20 yıldır.

3. Vecibelerini tamamen yerine getirmiş olan işletmecinin talebi üzerine, işletme ruhsatnamesi Genel Müdürlük tarafından millî menfaatlere, teknik ve ekonomik esaslara uygunluğu tespit ve teklif edilmek suretiyle ve toplamı (10) ar yılı geçmemek üzere iki defa Bakanlar Kurulu kararıyla uzatılabilir.

(Geçici Komisyonun kabul ettiği metin)

MADDE 25. — Millet Meclisi metninin 25 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 26. — Millet Meclisi metninin 26 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 27. — Millet Meclisi metninin 27 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 28. — Millet Meclisi metninin 28 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 29. — Millet Meclisi metninin 29 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 30. — Millet Meclisi metninin 30 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

MADDE 31. — 6326 sayılı Kanunun 68 nci maddesinin 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 1 nci fıkrası ile aynı maddenin 2 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 68. — 1. Bir işletmeci işletme ruhsatnamesinin alınmasından başlayarak bir yıl içinde işletme sahasından ekonomik miktarda petrol istihsal etmediği takdirde Genel Müdürlük kendisine ekonomik istihsal şartlarını da göz önünde tutarak 90 gün süre verir. İşletmeci bu süre içinde de ekonomik miktarda petrol istihsalinde bulunmazsa işletme hakkı düşer.

2. Bir işletme sahasında yapılan ekonomik miktarda petrol istihsali sonradan durduğu takdirde, Genel Müdürlük işletme ruhsatnamesinin ilk bir yılı sona erdikten sonra en az 90 günlük bir süre vererek işletmeciden ekonomik miktarda petrol istihsaline yeniden başlamasını isteyebilir. İşletmeci bu tebligata rağmen, mücbir sebebolmaksızın, ekonomik miktarda petrol istihsaline başlamazsa verilen süre sonunda işletme ruhsatnamesi düşer.

Ancak, bu tebligat istihsalin durduğu tarihten itibaren 3 ay ve işletme sahasında arama veya işletme sondajları hüsnüniyetle yapılmakta ise 1 yıl geçmeden icra edilemez.

MADDE 32. — 6326 sayılı Kanunun 69 ncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 69. — 1. İşletmeciler her işletme sahası için bir Devlet hakkı ödemekle mükelleftirler. Devlet hakkı işletme sahasının hektarı başına yılda :

1 nci yıl için	15
2 nci yıl için	20
3 ncü yıl için	25
4 ncü yıl için	30
5 nci yıl için	40
6 ncı ve mütaakıp yıllar için	50 liradır.

2. Arama sahasındaki bir keşif dolayısıyla işletmeci mükellefiyetlerine tabi bir arayıcının ödiyeceği Devlet hakkı, arama sahasının yarısı için, arayıcı sıfatıyla ödemesi gereken Devlet hakkından fazla olamaz.

MADDE 33. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 79 ncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 79. — 1. Arayıcı ve işletmecilerin ödemekle mükellef buldukları Devlet hakkı ve hissesi kendi beyanları üzerine tahakkuk ettirildikten sonra maddî delillere veya kanuni ölçülere dayanılarak tespit olunan farklar üzerinden ikmalen Devlet hakkı ve hissesi tarhiyatı yapmaya Genel Müdürlük yetkili ve görevlidir.

İkmal tarhiyatına karşı ilgililerin Bakan nezdinde yapacakları itiraz ihtilâflı kısmın tahsilini durdurur.

Bakan kararının taraflara tebliğinden sonra bu karar gereğince tahsil edilecek miktar Genel Müdürlükçe ilgiliye tebliğ olunur.

ikmalen tarh edilen Devlet hakkı ve hissesi yüzde yüz fazlası ile alınır.

2. Devlet hakkı ve hissesi tahakkukun ilgili bulunduğu takvim yılını takibeden yıldan itibaren 5 yıl içinde tarh ve tebliğ olunmadığı takdirde zamaşımına uğrar.

3. Nakden ödenecek Devlet hakkı ve hissesi Genel Müdürlüğün bulunduğu yer vergi daire-sine ödenir. Devlet hakkı ve hissesinin beyan, tarh, tahakkuk, ödeme, usul, şekil ve zamanı ile ikmalen tarhiyata ait diğer hususlar nizamnamede gösterilir.

(Gecici Komisyonun kabul ettiği metin)

MADDE 31. — Millet Meclisi metninin 31 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 32. — Millet Meclisi metninin 32 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 33. — Millet Meclisi metninin 33 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

MADDE 34. — 6326 sayılı Kanunun 80 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 80. — Belge; yapılabilmesi müsaade, arama veya işletme ruhsatnameleri istihsaline mütevakıf bulunan ameliyeler müstesna olmak ve münhasıran belgede belirtilen işleri yapmak üzere sahibine bu kanun hükümleri dairesinde faaliyette bulunmak hakkını verir.

Belge süresi âzami 30 yıldır. Bu süre Bakanlar Kurulu kararı ile daha 10 yıl kadar uzatılabilir.

MADDE 35. — 6326 sayılı Kanunun 82 nci maddesinin 1 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 82. — 1. İki veya daha fazla müracaat veya bir müracaatla bir belge veya bir arama veya işletme ruhsatnamesi :

a) Aynı arazinin bir kısmının veya tamamının münhasıran veya birbiriyle telif olunamıyacak şekilde istimalini tazammun ediyorsa ;

b) Aynı ihtiyacı temine mâruf aynı hizmeti istihdaf ediyorsa ;

c) Boru hatları güzergâhları birbirine tedahül ediyorsa ;

İhtilâflı sayılarak bu kanunun ihtilâfların halline ait hükümleri dairesinde muameleye tabi tutulabileceği gibi, icabında ihtilâfların halline mütedair kanun hükümlerinin tatbiki cihetine gidilmeden, belge iktisabı için yapılan bir talebin kabul veya reddinde göz önünde tutulması gereken kısıtlara göre bir karar da verilebilir.

MADDE 36. — 6326 sayılı Kanunun 86 nci maddesine aşağıdaki şekilde 2 nci fıkra eklenmiş ve mevcut hüküm 1 nci fıkra olarak adlandırılmıştır :

Madde 86. — 2. Petrol hakkı sahibi; petrol ameliyeleri dolayısıyla kullanma hakkının taallük ettiği gayrimenkule veya bunun üzerindeki tesisler ile civarındaki gayrimenkul veya tesislere yaptığı zararı, kusur olup olmamasına veya yapılan zararın önceden tahmini mümkün bulunup bulunmamasına bakılmaksızın, tam olarak tazmin etmekle mükelleftir.

Bundan doğan tazminat alacakları haksız fiiller hakkındaki zaman aşımına tabidir.

MADDE 37. — 6326 sayılı Kanunun 6987 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 87 nci maddesinin 1 nci fıkrası ile 2 nci fıkrasının (a) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 87. — 1. Bir petrol hakkı sahibi; arama, işletme veya belge sahasında veya civarında petrol ameliyatı için lüzumlu olan arazinin kullanma hakkını, arazi özel mülkiyet konusu ise anlaşma veya kamulaştırma yolu ile; arazi sahipsiz ise arama ruhsatnamesine, işletme ruhsatnamesine veya belgeye kaydedilmek suretiyle iktisabedebilir.

Anlaşmaya dayanan kullanma hakkı 3 yıldan fazla sürdüğü takdirde özel mülkiyet konusu arazinin mâliki de petrol hakkı sahibinden bu arazinin kamulaştırılmasını isteyebilir.

Ancak; diğer kanunlarda aksine bir hüküm bulunmadığı takdirde petrol hakkı sahibi özel mülkiyet konusu arazinin sahibi ile anlaşmak suretiyle mülkiyetini de iktisabedebilir.

2. a) Kamulaştırma kararı talep üzerine Genel Müdürlükçe verilir. Bu kamu yararına ilişkin bir karar hükmünde olup mütaakıp işlemler istimlâk Kanunu hükümleri dairesinde cereyan eder.

MADDE 38. — 6326 sayılı Kanunun 92 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 92. — Petrol hakkı sahibi; arama, işletme veya belge sahasında yahut kullanma hakkına sahibolduğu arazide kurduğu veya bulundurduğu tesislerle bunların mütemmim cüzlerini ve bu tesislerin teferruatı sayılsın veya sayılmasın diğer bütün menkul mallarını, aşağıdaki maddelerin hükümleri saklı kalmak kaydıyla her zaman kaldırabilir.

(Geçici Komisyonun kabul ettiği metin)

MADDE 34. — Millet Meclisi metninin 34 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 35. — Millet Meclisi metninin 35 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 36. — Millet Meclisi metninin 36 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 37. — Millet Meclisi metninin 37 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 38. — Millet Meclisi metninin 38 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

MADDE 39. — 6326 sayılı Kanununun 94 ncü maddesinin 1-a bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 94. — 1. a) Sona eren kullanma hakkının taallük ettiği arazide bir petrol hakkı sahibi tarafından vücuda getirilmiş bina ve diğer sabit tesisler;

MADDE 40. — 6326 sayılı Kanununun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 95 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 95. — 1. Petrol hakkı sahibi yürürlükte bulunan bütün vergi, resim ve harç kanunları ile Vergi Usul Kanunu hükümlerine, bunların ek ve tadillerine ve bunların yerine kaim olacak kanunlara tabidir. Şu kadar ki; bunların sâfi kazançları üzerinden ödemekle mükellef buldukları vergiler ve hissedarları adına yapmaları gereken gelir vergileri tevkifatı toplamı % 55'i geçmez.

2. Esas faaliyetleri bu kanuna göre petrol ameliyatı olan iki veya daha fazla petrol hakkı sahibi aralarında bir iştirak teessüs etmiş olsa bile ayrı ayrı vergiye tabi olurlar.

3. Bu kanunda yazılı petrol ameliyeleri ile birlikte umumi hükümlere tabi diğer faaliyetlerde bulunan petrol hakkı sahipleri; petrol ameliyelerine mütaallik faaliyetleri için ayrı sermaye tahsis eder, bu mahiyetteki muamelelerini tefrik etmek üzere ayrı kayıt ve muhasebe tutar ve petrol ameliyelerinin netice hesaplarını diğer faaliyetlerin netice hesaplarına karıştırmaksızın ayrı bir beyanname ile bildirirler. Petrol ameliyelerinden mütevellit neticeler müstakil olarak vergilendirilir.

MADDE 41. — 6326 sayılı Kanununun 96 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 96. — 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 12 nci maddesi 1 nci fıkrasındaki istisna ile ilgili hükümler petrol ve petrol mahsullerinden elde edilen gelir ve kazançta uygulanmaz.

MADDE 42. — 6326 sayılı Kanununun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 97 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 97. — 1. 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 14 ncü maddesi gereğince kurum kazancının tespitinde mükellefler tarafından hâsıllattan indirilebilecek giderlerden başka petrol hakkı sahipleri aşağıdaki indirimleri de yapabilirler :

a) Petrol hakkı sahibi kurumların, Petrol Kanununun 56 ncı maddesinde değişiklik yapan bu kanunun 25 nci maddesinde belirtilen, mahsup işleminden sonra, varsa, ödedikleri Devlet hakkı ve hisseleri,

b) Petrol hakkı sahibi kurumların ellerindeki sahanın terk edilmesi gereği olarak terk ettikleri ekonomik değerlerin henüz itfa edilmemiş bakiye değerleri,

c) Petrol hakkı sahibi kurumların aktifleştirmedikleri arama giderleri sondaj fer'i giderleri ve ekonomik miktarda verimi olmayan kuyuların açılma giderleri,

d) Tükenme payları.

2. Tükenme payı petrol hakkı sahibinin sermaye hesabına alarak aktifleştirdiği arama giderleri, sondaj fer'i giderleri ve ekonomik miktarda verimi olmayan kuyuların açılma giderleri toplamından ibaret olup Vergi Usul Kanununun 316 ncı maddesi hükmüne kıyasla her saha için ayrı ayrı olmak üzere, Maliye Bakanlığı ile Petrol İşleri Genel Müdürlüğüne müştereken belli edilecek nispetler üzerinden itfa edilir. Ancak; sahanın petrol istihsalinden başka bir maksada tahsis edilmiş bulunan kısmının maliyet veya kıymeti ile petrol ameliyesinin sona erdiği tarihte bu sahanın petrol hakkı sahibi bakımından haiz olduğu bakiye değer tükenme payından indirilir.

(Geçici Komisyonun kabul ettiği metin)

MADDE 39. — Millet Meclisi metninin 39 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 40. — Millet Meclisi metninin 40 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 41. — Millet Meclisi metninin 41 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 42. — Millet Meclisi metninin 42 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

MADDE 43. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 98 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 98. — Petrol hakkı sahibi kurumların ekonomik değerleri Vergi Usul Kanununda yer alan değerlendirme hükümlerine göre değerlendirilmekle beraber, bu kurumların aktifleştirdikleri ve bu kanunla tarifleri ve esasları belirtilen arama giderleri, sondaj fer'i giderleri ve ekonomik miktarda verimi olmayan kuyuların açılma giderleri kayıtlı değerleri üzerinden değerlendirilir.

Bu değerler bu işler için yapılan gerçek giderlerden fazla olamaz.

Bu giderlerin aktifleştirilmesi ihtiyaridir. Tercih hakkı bu gruba dâhil masrafların yapıldığı ilk döneme ait vergi beyannamesinde kullanılır.

MADDE 44. — 6326 sayılı Kanunun 99 ncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 99. — Petrol hakkı sahibi tarafından aktifleştirilen arama giderleri, sondaj fer'i giderleri ve ekonomik miktarda verimi olmayan kuyuların açılma giderleri dışındaki ekonomik değerlerin maliyeti ile bu ekonomik değerlerin elde edilmesi ve üzerindeki tesisatın kurulması ile ilgili masraflar amortisman yolu ile itfa olunur. Bunlara tatbik edilecek amortisman nispetleri rezerv durumu dikkate alınarak Maliye Bakanlığınca ayrıca tespit edilir.

MADDE 45. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 112 nci maddesinin 1 nci fıkrası ile aynı maddenin 6987 sayılı Kanunla değiştirilmiş ve ilâve edilmiş 2, 3 ve 4 ncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 112. — 1. Bir petrol hakkı sahibi bizzat veya bir temsilcisi veya Genel Müdürlükçe kabul edilmiş bir müteahhidi vasıtasıyla kendi adına Türkiye'deki petrol ameliyeleri için - idarî faaliyetler ile bina tesislerinin ve teçhizatının inşası, kurulması ve işletilmesine ait malzemeler hariç olmak üzere - Genel Müdürlükçe lüzumlu görülen malzemeyi, münhasıran bu ameliyelerde kullanmak kaydıyla, Petrol Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 25 yıl müddetle gümrük ve diğer ithal vergi ve resimlerinden muaf olarak ithal edebilir. Ancak; Bakanlar Kurulu Türkiye'de istihsal veya imal edilen ve evsafı, mevcudu ve emre amade miktarı bakımından ithal edilen mümasil maddelerle kıyası kabil bulunan ve fiyatları ithal maddelerinin gümrüklü fiyatlarına kıyasla % 25 ten daha yüksek bulunmayan maddelerin isimlerini muhtevi müfredatlı bir liste neşrederek bu listede gümrükten muaf olarak ithal edilmekte bulunan maddelerden hangilerinin Gümrük Vergisine ve diğer İthal Vergisi ve resimlerine tabi tutulacağını tayin ve tespit edebilir. Bu liste 6'şar aylık devrelerde yeniden gözden geçirilerek tadil olunabilir. Listeler neşroldukları tarihte yürürlüğe girer. Ancak; listenin neşir tarihinden önce Genel Müdürlüğe verilmiş dilekçelerle ithali istenilen maddeler, bu Genel Müdürlükçe gerekliliği onaylanmak kaydıyla, listenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 1 yıl içinde ithal edildikleri takdirde, muafiyetten faydalanırlar.

2. Petrol hakkı sahibi; hakkı yürürlükte bulunduğu müddetçe kendi petrol ameliyesi için lüzumlu olan ve yerli kaynaklardan temini mümkün bulunmayan hampetrolü piyasa fiyatı üzerinden Gümrük ve diğer İthal Vergi ve resimlerinden muaf olarak ithal edebilir.

Bakanlar Kurulu ithal edilen hampetrolün piyasa fiyatını serbest rekabet emsal fiyatlarını gözönünde bulundurarak tespite yetkilidir.

3. Yukardaki fıkralar gereğince tanınan gümrük ve diğer ithal vergi ve resimleri muafiyeti, bu malzemenin bir petrol hakkı sahibinden petrol ameliyesinde kullanılmak üzere başka bir petrol hakkı sahibine Genel Müdürlüğün müsaadesi ile devri halinde de, devam eder.

4. İkinci fıkra mucibince ithal olunan petrolden imal edilen petrol ürünleri ile petrol ameliyesinde kullanılmak üzere diğer bir petrol hakkı sahibine devredilen malzemeler hariç, Gümrük ve diğer ithal vergi ve resimlerinden muaf olarak ithal edilmiş olan malzeme, doğrudan doğruya veya petrol ameliyesi sayılmayan bir faaliyet yolu ile Türkiye dâhilinde kullanılmak veya satıl-

(Geçici Komisyonun kabul ettiği metin)

MADDE 43. — Millet Meclisi metninin 43 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 44. — Millet Meclisi metninin 44 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 45. — Millet Meclisi metninin 45 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

mak üzere devredildiği, devir tarihinde yürürlükte bulunan Gümrük Kanunu ve tarife cetvellerindeki hüküm ve şartlar dâhilinde gümrük ve diğer ithal vergi ve resimlerine tabi tutulur. Şu kadar ki, petrol ameliyesi yönünden işe yaramayan malzeme için Genel Müdürlüğün teklifi üzerine Maliye ve Gümrük ve Tekel bakanlıklarının tasvibi suretiyle bu hükme bir istisna tanınabilir.

MADDE 46. — 6326 sayılı Kanunun 115 nci maddesinin 1 ve 2 nci fıkraları ile 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 3 ncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 115. 1. Bir petrol hakkı sahibi Maliye Bakanlığına ve Genel Müdürlüğe müracaatla ödenmesi gereken fakat henüz ödenmemiş bulunan her türlü vergi, resim, harç, Devlet hakları ve Devlet hisselerinin ödenmesi için gereken meblâğı hariç tutmak şartıyla;

a) Türkiye'de petrol ameliyelerinden başka kaynaklardan elde ettiği nakdi fonlarla buna ait hakların bu kanuna ve Vergi Usul Kanununa göre tesbit edilecek sermaye mevcutları esasından ibaret değerini aşan kısmı haric olmak üzere nakdî fonlarla buna mütaallik haklarını;

b) Türkiye'de petrol ameliyelerinden başka kaynaklardan elde ettiği kısmı hariç bırakmak suretiyle sermaye mevcutları esasına dâhil diğer kıymetleri nakden veya aynen,

Vergiden muaf olarak harice transfer edebilir.

Şu kadar ki, ayın olarak gelen sermaye yine aynen çıkarılacak durumda ise ayın olarak çıkarılır. Ekonomik değerlerin yurt içinde satış veya devrinden doğan lehte farklar blokedir. Bedel yurt dışında alınmışsa fark döviz olarak Türkiye'ye getirilip bloke hesaba alınır. Yurda giren ve çıkan ayınların evsafa uygunluk ve müsaade konusu mallar olup olmadığı, gerektiğinde, Maliye Bakanlığı ve Genel Müdürlük eksperlerince denetlenebilir.

2. Bir petrol hakkı sahibi Maliye Bakanının müsaadesi ile petrol ameliyelerinden başka kaynaklardan elde edilmiş ekonomik değerleri harice transfer ederek bunların karşılığında Türkiye'deki petrol ameliyelerinde kullanılmak üzere hariçten nakit, hizmet, malzeme veya diğer bir ekonomik değer getirebilir.

Bu suretle harice transferine müsaade edilen ekonomik değerler karşılığında hariçten temin edilen nakit, hizmet, malzeme veya diğer ekonomik değerler petrol hakkı sahibince Türkiye'de petrol ameliyelerinden başka kaynaklardan elde edilmiş sayılır.

3. Petrol hakkı sahipleri ithal edilmiş müseccel sermayelerine mahsuben her zaman, ithal edilmiş sermayelerini aşan transfer edilebilecek net kıymetlerinin transferi için ise ancak Kurumlar Vergisi Beyannamesinin verilme müddeti zarfında her beyannamenin verilmesini takiben transfer talebinde bulunabilirler.

Müddetinde yapılmıyan transfer talepleri ancak gelecek Kurumlar Vergisi beyannamesi süresi içinde yapılabilir.

MADDE 47. — 6326 sayılı Kanunun 116 nci maddesinin 1 nci fıkrası ile aynı maddenin 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 3 ncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 116. — 1. Petrol ameliyelerinde kullanılmak üzere Türkiye'ye ithal edilmiş olan nakdî fonlar ve buna ait haklarla sermaye mevcutları esasının bir cüzünü teşkil eden malzeme veya diğer ekonomik kıymetlerin değeri, ithalâtın yapıldığı dövize göre Türk parasının ithal tarihinde cari resmî kambiyo kuru üzerinden tesbit edilir.

Kıymet tâyin ve tesbiti, Maliye Bakanlığı ile müştereken Genel Müdürlükçe yapılır.

3. Bu suretle yapılacak tevsik muameleleri üzerine Maliye Bakanlığı ile Genel Müdürlük tarafından dövizin cinsi hakkında verilecek kararda; petrol hakkı sahibinin ve transfer edilecek ekonomik kıymetlerin değerinin hangi memlekete mensub oldukları hususu ile diğer ilgili hususların yazılması şarttır.

(Geçici Komisyonun kabul ettiği metin)

MADDE 46. — Millet Meclisi metninin 46 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 47. — Millet Meclisi metninin 47 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

Hilâfına delil bulunmadıkça, nakdi fonlar ile buna mütaallik haklar da dâhil olmak üzere transfer edilecek ekonomik kıymetlerin değeri, karşılığında elde edildikleri kıymetlerin memlekete ithal tarihlerindeki sıraya göre transfere tabi tutulur.

Yukarıdaki esaslara göre değeri tesbit edilmiş nakdi fonlar ve buna mütaallik haklarla sermaye mevcutları esasının bir cüz'ünü teşkil eden diğer ekonomik kıymetlerin transferi ithal tarihinde cari olan resmî kambiyo kuru üzerinden yapılır.

Bunların dışında kalanlar transfer tarihinde cari olan resmî kambiyo kuruna tabidir.

MADDE 48. — 6326 sayılı Kanununun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 118 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 118. — Türk parasının kıymetini koruma hakkındaki kanunlar ve bu kanunların ek ve tadilleri ile bunlara istinaden çıkarılan karar ve tebliğler, bu kanun hükümleri saklı kalmak üzere, petrol hakkı sahiplerine de uygulanır.

MADDE 49. — 6326 sayılı Kanununun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 120 nci maddesinin 1 nci fıkrası ile 6558 sayılı Kanunla eklenen 3 ncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 120. — 1. İşletmeciler ve belge sahipleri istihdam ettikleri yabancı şahıslar sayısının yüzde 25 inden aşağı sayıda olmamak üzere Türk vatandaşlarının (Devlet memurları hariç) petrol ameliyelerinin her safhasında ihtisas kazanmalarını sağlamak için yabancı memleketlerde veya Genel Müdürlükçe uygun görüldüğü oranda Türkiye'deki ilmi ve meslekî kurum ve işletmelerde eğitim ve staj görmelerini, masraflarını üzerlerine almak suretiyle, temin ederler.

3. Bu suretle eğitim ve staj görenler masraflarını üzerlerine alan petrol hakkı sahiplerine karşı mecburi hizmet veya iş mükellefiyeti ile bağlı değildirler.

MADDE 50. — 6326 sayılı Kanununun 121 nci maddesi 2 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 121. — 2. a) Devlet adına faaliyette bulunan petrol hakkı sahibi kuruluş, bu kanunun 53 ncü maddesinin 2 nci ve 3 ncü fıkralarına tabi olmamakla beraber bu kuruluş bir bölgede âzami 16 adet arama ruhsatı alabilir.

Yine, aynı kuruluş 61 nci maddenin 2 nci ve 3 ncü fıkraları, 74, 75 ve 80 nci maddelerinin de sınırlayıcı hükümlerine tabi değildir.

b) Petrol hakkı sahibi Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı bu kanunun 56 ncı maddesinde öngörülen mükellefiyete tabi değildir.

MADDE 51. — 6326 sayılı Kanununun 124 ncü maddesinin 1 ve 2 nci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 124. — 1. Müsaade istihsal etmeden jeolojik istikşaf yapanlar 5 000 liradan 10 000 liraya kadar hafif para cezası ile cezalandırılırlar.

2. Arama ruhsatnamesi, işletme ruhsatnamesi veya belge almaksızın jeolojik istikşaftan gayri petrol ameliyelerini yapanlar 5 000 liradan 25 000 liraya kadar ağır para cezası veya bir aydan altı aya kadar hapis cezası veya her ikisi ile birlikte cezalandırılırlar.

MADDE 52. — 6326 sayılı Kanununun 125 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 125. — 1. Bu kanuna göre israf veya tehlikeli fiilleri yapanlara, bu fiilleri tesbit olunacak bir süre içinde durdurmaları için, Genel Müdürlük tarafından emir verilir. Bu sürenin sonunda israf veya tehlikeli fiil devam ederse, devam ettiği her gün için failleri 5 000 lira ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

(Geçici Komisyonun kabul ettiği metin)

MADDE 48. — Millet Meclisi metninin 48 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 49. — Millet Meclisi metninin 49 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 50. — Millet Meclisi metninin 50 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 51. — Millet Meclisi metninin 51 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 52. — Millet Meclisi metninin 52 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

2. Yukarıda yazılı fiillerden dolayı önemli ve tamiri kabil olmayan bir hasar meydana gelmişse, faileri hakkında bir aydan altı aya kadar hapis cezası veya fiilen devam ettiği her gün için 5 000 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası veya bu cezalardan her ikisine birden hükümlenir.

MADDE 53. — 6326 sayılı Kanunun 6987 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 132 nci maddesinin 1, 3 ve 4 ncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 132. — 1. Petrol hakkı sahibi bu kanuna, nizamnameye, bunlara müstenit kararnamelere, emirlere veya müsaade, arama ruhsatnamesi veya işletme ruhsatnamesi veya belgede yazılı şartlardan her hangi birine riayet etmediği takdirde Genel Müdürlük, kendisine 90 gün zarfında bunlara riayeti aksi takdirde verilen müsaade, arama ruhsatnamesi veya işletme ruhsatnamesi veya belge ile ilgili ameliyelerin geçici bir süre içinde durdurulabileceğini veya doğrudan doğruya fesih müeyyidesinin uygulanacağını ihbar eder. Bu ihbara rağmen 90 günlük sürenin bitiminde petrol hakkı sahibinin riayetsizliği devam ederse Genel Müdürlük ameliyeyi 90 günden az ve 180 günden çok olmamak üzere geçici olarak durdurabileceği gibi müsaade, arama ruhsatnamesi, işletme ruhsatnamesi veya belgenin doğrudan doğruya feshi için Bakanla teklifte bulunabilir.

3. Arama veya işletme ruhsatnamesi sahibi veya belge sahibi kanunun 13, 57, 58, 59, 67 ve 85 nci maddelerinin hükümlerine riayet etmediği takdirde, hakkında geçici durdurma tedbirine başvurulmaksızın, 90 günlük süre verilmek suretiyle doğrudan doğruya fesih müeyyidesi uygulanır.

4. Fesih kararı Genel Müdürün teklifi üzerine Bakan tarafından, geçici durdurma kararı ise Genel Müdür tarafından verilir.

MADDE 54. — 6558 ve 6987 sayılı kanunlarla değiştirilmiş bulunan 6326 sayılı Kanuna aşağıdaki maddeler eklenmiştir :

EK MADDE 1. — 6326 sayılı Petrol Kanunu ile bu kanunun bazı maddelerini değiştiren 6558 ve 6987 sayılı kanunlarda; «İcra Vekilleri Heyeti», «Vekil», «Vekâlet», «Petrol Dairesi» ve «Reis» tâbirleri sırası ile «Bakanlar Kurulu», «Bakan», «Bakanlık», «Petrol İşleri Genel Müdürlüğü» ve «Genel Müdür» olarak, 8 nci kısmın 1 ncü bölüm başlığı «Personel Eğitimi» ve aynı kısmın 2 ncü bölüm başlığı «Kamu İktisadi Teşebbüslerinin yapacakları petrol ameliyeleri» olarak değiştirilmiştir.

EK MADDE 2. — Bir belgeye dayanılarak petro - kimya tesisleri için 112 nci madde gereğince ithal edilen hammadde, yardımcı kimyasal maddeler, işletme malzemeleri ve bünyesine giren diğer malzemelerle imal olunan petro - kimyasal maddeler doğrudan doğruya veya petrol ameliyatı sayılmayan bir faaliyet yoluyla Türkiye dâhilinde kullanılmak veya satılmak üzere devredildiği takdirde 112 nci maddenin 5 ncü fıkrası hükmü uygulanmaz.

MADDE 55. — 6326 sayılı Kanunla bu kanunun ek ve tadillerinde aşağıda belirtilen maddeler, fıkralar, bentler ve bölüm başlıkları kaldırılmıştır :

6326 sayılı Kanunun 3 ncü maddesi 37 ncü fıkrası, 16 ncü maddesi, 21 ncü maddesi, 6987 sayılı Kanunla değiştirilen 22 ncü maddesi, 27 ncü maddenin 4 ncü fıkrası, 28 ncü maddesi, 29 ncü maddesi, 38 ncü maddenin 1 ncü fıkrasının (d), (f) ve (i) bentleri, 51 ncü maddenin 4 ncü fıkrası, 76 ncü maddenin ikinci paragrafı, 100 ncü maddesi, 6558 sayılı Kanunla değiştirilen 101, 102, 103, 104, 105, 106 ve 107 ncü maddeleri, 108 ncü maddesi, 6987 sayılı Kanunla değişik 109 ve 110 ncü maddeleri, 6558 sayılı Kanunla değişik 111 ncü maddesi, 117 ncü maddenin 2 ncü fıkrası, 121 ncü maddenin 3 ncü ve 4 ncü fıkraları ile 6 ncü kısımdaki 1, 2, 3, 4, 5 ve 6 ncü bölüm başlıkları.

(Geçici Komisyonun kabul ettiği metin)

MADDE 53. — Millet Meclisi metninin 53 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir

MADDE 54. — Millet Meclisi metninin 54 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 55. — Millet Meclisi metninin 55 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

MADDE 56. — 6326 sayılı Kanunla bu kanunun ek ve tadilleri olan kanunlara aşağıdaki geçici maddeler eklenmiştir :

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce verilen arama ruhsatnamelerinin müddeti, verildiği tarihte yürürlükte bulunan hükümlere tabidir. Arama ruhsatnamesinin kısmen veya tamamen devri halinde de hüküm böyledir.

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce kendi arama sahasında keşif yapan arayıcıya Petrol Kanununun 55 nci maddesinin 4 ncü fıkrası gereğince Petrol Dairesince tamınmış olan müddet, kanun yürürlüğe girdiği tarihte bu kanunla kabul olunan 3 yili aşmış olsa bile devam eder.

GEÇİCİ MADDE 3. — İşbu kanunun yürürlüğe girmesinden önce kanunun 58 nci maddesi gereğince işlemeye başlamış bulunan müddetler eski hükümlere tabi kalırlar. Şu kadar ki, sözü geçen müddetlerin geri kalan kısmı, yeni kanunun tâyin ettiği müddetlerden uzun ise bu kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren yeni müddetin geçmesi ile müddet tamamlanmış olur.

GEÇİCİ MADDE 4. — İşbu kanunun yürürlüğe girmesinden önce verilen işletme ruhsatnamelerinin müddeti verildiği tarihte yürürlükte bulunan hükümlere tabidir. İşletme ruhsatnamelerinin kısmen veya tamamen devri halinde de hüküm böyledir.

GEÇİCİ MADDE 5. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte 5 yıl ve daha fazla nakledilmiş olan zararlar müteakıp yıllara devredilemez.

GEÇİCİ MADDE 6. — İşbu kanunun yürürlüğe girmesinden önce kanunun 68 nci maddesi gereğince işletmeye başlamış bulunan müddetler eski hükümlere tabi kalırlar. Şu kadar ki, sözü geçen müddetlerin geri kalan kısmı yeni kanunun tâyin ettiği müddetlerden uzun ise, bu kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren yeni müddetlerin geçmesi ile tamamlanmış olur.

GEÇİCİ MADDE 7. — Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce verilmiş olan belgelerde yazılı müddetler, verildikleri tarihte yürürlükte bulunan hükümlere tabidir.

GEÇİCİ MADDE 8. — 6558 ve 6987 sayılı kanunlarla değişik 6326 sayılı Petrol Kanununun vergilendirme başlığını taşıyan 6 ncı kısmında yer alan hükümleri değiştiren ve kaldıran hükümler bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihi takibeden takvim yılı başında yürürlüğe girer. Bu kanunun yürürlüğünü takibeden takvim yılı başına kadar vergilendirme ile ilgili eski hükümlerin uygulanmasına devam edilir.

GEÇİCİ MADDE 9. — Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Petrol Dairesi Reisliği ile Akaryakıt Dairesi Başkanlığı personelinin atanmaları, müktesep hakları saklı kalmak üzere, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu gereğince Petrol İşleri Genel Müdürlüğüne tahsis edilen kadrolara, bu kanun hükümleri gereğince yapılır. Bu işlemler bir ay içinde bitirilir.

GEÇİCİ MADDE 10. — Petrol İşleri Genel Müdürlüğünde teşkili öngörülen Teftiş Kuruluna, öncelikle halen Akaryakıt Baş Kontrolörlüğü ve kontrolörlüğü kadrosunu işgal eden elemanlar bir ehliyet sınavından geçirilir ve kazananlar müfettiş olarak atanırlar.

MADDE 57. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 58. — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

(Geçici Komisyonun kabul ettiği metin)

MADDE 56. — Millet Meclisi metninin 56 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 57. — Millet Meclisi metninin 57 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 58. — Millet Meclisi metninin 58 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

